

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

N:r 4
April
1954.
Pris 75 öre

Nu är vi
här igen!

Just det ja. Nu är dom här igen, Anders och hans mamma, för att kvittera ut barnbidraget — som skall räcka till så mycket. Anders tycker att det är roligt att gå med till posten, för det är ju hans pengar, fast mamma tar hand om dom förstås. Och mamma gör verkligen allt för att få barnbidraget att räcka till så mycket som möjligt. Hon gör upp en särskild budget för Anders och har sedan han föddes fört bok över vad han kostar. Det är inga småsummor en sådan liten krabat kräver och dyrare och dyrare blir han år för år. Därför har Anders mamma lagt upp ett konto för honom i form av en postsparbanksbok och varje gång dom hämtar barnbidraget ökar Anders "konto" märkbart — ja, just märkbart, för det är de färgglada märkena i boken som gör att Anders också tycker att det är kul att spara i postsparbanken. — Det är ju så bekvämt också, när man ändå är på posten, säger Anders mamma, och man har inte hunnit bli frestad till några onödiga utgifter. På postsparbanksboken har man pengarna i säkert förvar men ändå lättillgängliga.

spara i POSTSPARBANKEN

— bekvämt och effektivt

Utkommer varje månad

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Nr 4. April 1954

17:e årgången

Ansvarig utgivare: EINAR HILLER.
Redaktör: SIXTEN HAMMARBERG.
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.

Annonspriser:

1/1 sid. 400:—, 1/2 sid. 225:—,
1/4 sid. 125:—, 1/8 sid. 65:—.

Småannonser:

90 mm spaltbredd 90 öre mm.
60 mm spaltbredd 65 öre mm.

Färgannonser 25 % tillägg.
För julnumret specialoffert.

Kontrollmärke
lagligen skyddat

HUVUDREDAKTIONEN I STOCKHOLM:

Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgironr 95 00 11.

LOKALREDAKTIONEN I MALMÖ:

Kamrergatan 3. Tel. 97 53 44.
Postgironr 95 00 65.

Prenumerationspriser: helt år 8:—,
halvt år 4:50.

Medicinska skumraskfigurer

Det finns mystiska figurer, som härja i skymundan på de medicinska utmärkerna. Vi minns hur för några år sedan en samling "pillerkungar" avslöjades och deras lager av "mediciner" ägnades en ingående granskning, vilken obarmhärtigt bevisade innehållets ohållbarhet i medicinsk belysning. När man nyligen tagit del av en olustig historia om en "psykologisk expert" utan annan utbildning än några timmars psykologiföreläsningar på en aftonskola kommer genast en misstanke. Pillerexpertisen har tydligen, varnad av den knäck som drabbat den tidigare hanteringen, gått över till det rent "psykologiska" planet, där det torde vara åtskilligt svårare att avslöja bluffens konsistens. Den som följt med utvecklingen på psykoterapiens område vet att vi där upplevt en expanderande forskning för att klarlägga de psykologiska sammanhangen i mänskligt beteende och mänskliga relationer. Litteraturen på området har svällt ut, vilket inte minst bokhandelsfönstren ofta ge oss en påminnelse om. Och därom är inte annat än gott att säga. Man är i läkarkretsar väl införstådd med de psykologiska faktorernas stora betydelse vid sjukdomstillstånd av olika slag, inom sjukvården i allmänhet — förhållanden som forskningen under de sista åren ställt i skarpaste belysning.

Den nutida trängseln i väntrummen, hetsen och mekaniseringen i samlevnaden, på arbetsplatserna, men även inom läkarvården, gör att folk mera söker sig lite på sidan till specialister av olika slag. Själlsläkekunsten ha i de här sammanhangen fått ytterligare vind i seglen. Den i korthet relaterade "själlsläkaren" har säkerligen många kolleger som i skymundan bedriver sin praktik basera d på ytliga kunskaper från någon elementär lärobok i psykologi och med hjälp av några termer, uppsnappade från Freud och andra kända psy-

kologer. För att inge respekt och förtroende, hade den "själlsläkare" en huvudstadstidning nyligen avslöjade, några psykologiböcker väl synliga för patienterna i en hylla.

Man frågar sig helt naturligt hur det förhåller sig med behörigheten att utöva läkekonst och möjligheten att i paragrafernas nät infånga och oskadliggöra pillerexperter och skumma själlsläkare. Något totalförbud för lekmän att utöva läkekonst finns inte här i landet. Enligt gällande lagstiftning får den som inte är eller varit behörig att utöva läkekonsten icke behandla smittosamma sjukdomar som faller under epidemilagen veneriska sjukdomar, tuberkulos, kräfta eller mot betalning "företaga hypnotisk behandling under allmän bedövning". Gör någon detta, straffas han med minst 5 dagsböter. Om verksamheten är yrkesmässig, kan han straffas med fängelse på högst ett år. Lagstiftningen härstammar från år 1915 och betecknas av sakkunnigt folk som "svårtolkad" — ett faktum som man utan reservationer torde kunna livligt instämma i. Med så grova maskor infångar man inte de figurer, som säkert i många fall ha gott omdöme när det gäller att slingra sig mellan de paragrafer, som möjligen skulle kunna föranleda åtal och straff.

Enligt vad vi erfarit lär ett nytt förslag till lagstiftning mot kvacksalveri vara under utarbetande, färdigt att framläggas i höst, men lagförslaget lär inte komma att innebära något totalförbud för lekmän att utöva läkekonst. I det nya förslaget till läkarutbildning som diskuterades vid den sammankomst, som ägde rum mellan politiker och läkare på statsministerns nya residens Harpsund, förutsattes att läkarnas ämnesförteckning skulle utökas med bl. a. psykologi och social-

Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos 50 år

Doktor John Lundquist, sekreterare i Nationalföreningen mot Tuberkulos och tillika medicinalstyrelsens föredragande i tuberkulosfrågor.

Den 28 febr. fyllde Sv. Nationalföreningen mot Tuberkulos 50 år och av pressläggnings skull kommer här vår gratulation och välgångsönskan till föreningen något post festum.

"En ovanligt pigg femtioåring" är en fras man ofta möter i födelsedagssammanhang men här är det reella verkligheter med piggheten. Nationalföreningen har tagit många friska initiativ genom årens mångfald och så än i dag. Ett av de senaste är exempelvis att i all hast utrusta en resande operationsteam för att förkorta väntetiderna för lungkirurgiska ingrepp, i avvaktan på kliniker i olika delar av landet.

Det är inte möjligt att här gå in på någon detaljredogörelse för föreningens verksamhet från dess start år 1904 — det skulle behövas ett specialnummer för

medicin. Härav kan man väl i korthet dra den slutsatsen, att läkarna i fortsättningen skola ges större möjligheter att ägna de rent själsliga och psykologiska sammanhangen hos patienterna skärpt uppmärksamhet. I den pågående debatten om läkarnas situation i dagens samhälle understrykes också med skärpa — inte minst från många provinsialläkare — att tiden inte medger att man får ägna sig åt hithörande frågor; arbetsbördan och den dagliga rutinen tar ofta både arbetstid och fritid i anspråk. Det är därför inte så underligt att mindre nogräknade "specialister" utnyttjar den allmänna situationen och etablerar sig som själsläkare med vitamin- och hormonbehandlingar, modern psykoanalys etc. som specialitet.

det — men om man bara nämner några rubriker så ger dessa säkerligen en bra uppfattning om femtioåringens tidigare och allttjämt bestående livskraft. Tbc-forskningen har uppmuntrats och drivits fram på praktiskt taget alla områden; Calmettevaccineringen, skärmbildsundersökningarna och tuberkulosvårdens olika organisationsformer bär nationalföreningens signatur. Eftervården och sanatoriepatienternas sociala problem har omfattats och omfattas med stigande intresse från föreningens sida. Främst bör nämnas att den grundläggande planen för en förnuftig eftervård och arbetsvård åt tuberkulösa i Sverige framlades i föreningens regi redan år 1939. Vi inom De lungsjukas riksförbund vill också tacka för de år vi varit med och hoppas på ett fortsatt gott och förtroendefullt samarbete med Nationalföreningen mot Tuberkulos i de tuberkulösa och folkhälsans intresse.

Kostnadsfria läkemedel mot tuberkulos

enligt av sakkunniga avgivet förslag (referat i Status febr.-nummer på ledande plats) tillstyrktes av Sveriges läkarförening i yttrande till Kungl. Maj:t. I yttrandet framgår i övrigt bl. a. att:

Läkarförbundet hälsar med tillfredsställelse, att utredningen föreslagit en utvidgning av kretsen av för-
mänsberättigade sjukdomar jämfört med läkemedels-
promemorians förslag, varigenom förbundets tidigare
framförda synpunkter tillgodosetts. Det kan emellertid
ifrågasättas, huruvida icke denna utvidgning i vissa
fall drivits för långt, medan i något fall en alltför snäv
begränsning gjorts. Det är synnerligen svårt att göra
en klart definierad kategoriklyvning mellan de sjuk-
domar, vid vilka läkemedel kostnadsfritt skola tillhan-
dahållas, och övriga. Utredningens definition av den
förstnämnda gruppen har blivit ganska vag. Gruppen
skall enligt utredningen omfatta sjukdomar, vilka äro
"långvariga och allvarliga" i princip bör förmånen icke
utsträckas utöver kroniska sjukdomar, som i regel för-
anleda ett mer eller mindre konstant bruk av läke-
medel; dock bör man icke uppställa något absolut
krav på obotlighet hos sjukdomen i fråga.

Man får bara till slut inskränka sig till en förhoppning om att de luckor som existera i de här sammanhangen så snart som möjligt täpps till så att inte fältet lämnas öppet för ett lekmanamässigt medicinerande, som inte har annat mål än att plocka så mycket pengar som möjligt ur godtrogna patienters fickor. I det sista sammanhanget måste man i dagens läge främst vädja till folk att själva se upp med lättfärdiga undergörare i psykologi- och hormonbranschen.

Julius Comenius

Att skärmbilda sig är en medborgerlig plikt

framhåller *stadsläkare Mathias de Maré* för *Filipstads och Bergslagens Tidning* inför en omfattande hälso- och skärmbildskampanj i Värmlands län.

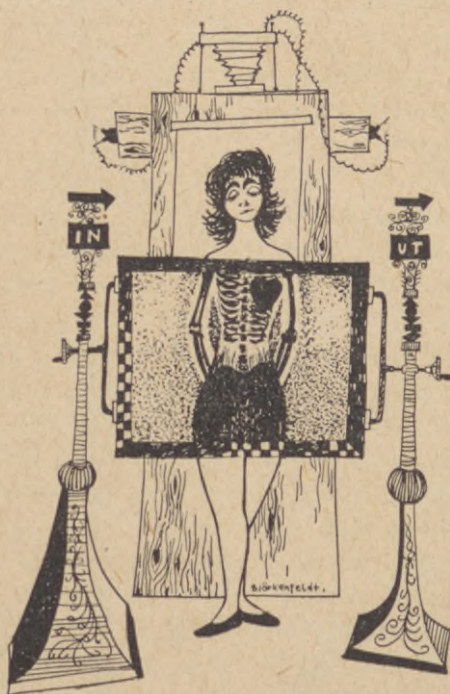
Genom de moderna terapeutiska metoderna kan sjukdomen i tidigt skede snabbt botas. De personer som utan upptäckt genom skärmbildsundersökning skulle ha blivit allvarligt sjuka och invalider för lång tid och dessutom omedvetet kunnat ge upphov till spridning av sjukdom, ja kanske även skulle riskerat sitt liv i densamma, kan nu istället efter en kortare tids vård återföras till sitt produktiva arbete.

Vid skärmbildsundersökningen vilken endast tar några minuter för var och en, inclusive på- och avklädning, får de som undersökas i fullt dagsljus gå in i en apparat och bli fotograferade. Från en rtg-kula passerar för bråkdelen av en sekund rtg-strålar genom den undersökte och en bild av lungorna propiceras på en röntgenskärm, och denna bild fotograferas av en påpasslig kamera i storlek 6×6 cm. En vanlig rtg-plåt av lungorna är 30×24 cm, varför man förstår att endast en sådan metod som denna kan göra det praktiskt och ekonomiskt möjligt att företaga en sådan undersökning inte bara på en stads utan som i detta fall på ett helt lands befolkning. De ovannämnda bilderna sändas till Stockholm för bedömning och om det skulle finnas något misstänkt på dem, få vederbörande underrättelse om detta inom 14 dagar.

Vi bör alla komma ihåg att det som här bjudes oss är en förmån av stora mått. Vi får en förnämlig undersökning av våra lungor utan någon som helst kostnad för oss själva.

Slaget om tuberkulosen är ännu inte vunnet

men vi är på god väg framhåller *Stig Nordfeldt* i *Aftonbladet*. Omkring 5 milj. svenskar har nu blivit skärmbildade.

Ingen falsk blygsamhet får avhålla oss från den effektiva hälsokontroll som skärmbildsundersökningen innebär.

Dödligheten har rasat ner till ett tusental offer om året (mot bortåt 5.000 för tio år sedan), vi har effektiva mediciner som INH, PAS och streptomycin, bättre hygien och finare matsedel. Våra barn calmettas vid födelsen, och skärmbildningen håller ett kameraöga på vad som händer i lungorna.

Men det är inte dags att blåsa faran över. Dagligen vårdas i genomsnitt 6.000 personer för tbc i landet. 1952 togs 17.000 personer in för vård och 15.000 skrevs ut, nyupptäckta fall var 8.500.

Visserligen är tbc-dödligheten sjunkande i hela Norden — Dan-

mark har lägsta siffrorna med 14 tbc-dödsfall per 100.000 — men jämfört med oss (18 på 100.000) är den relativt hög i Norge (38 på 100.000) och i Finland (93 på 100.000). För sjukdomsfrekvensen är uppgifterna helt annorlunda: medan tbc-dödligheten i Sverige under sista tioårsperioden gått ned med 75 proc. har tbc-sjukligheten minskats med endast 20 proc.

Den moderna behandlingen av urogenital-tbc är framgångsrik

framgår av en utredning som presenterats vid ett sammanträde med Nationalföreningen mot Tuberkulos enl. vad *Svenska Dagbladet* erfarit. Även här har de nya kemiska tuberkulospreparaten tagits till hjälp. Sjukdomsfrekvensen har också sjunkit.

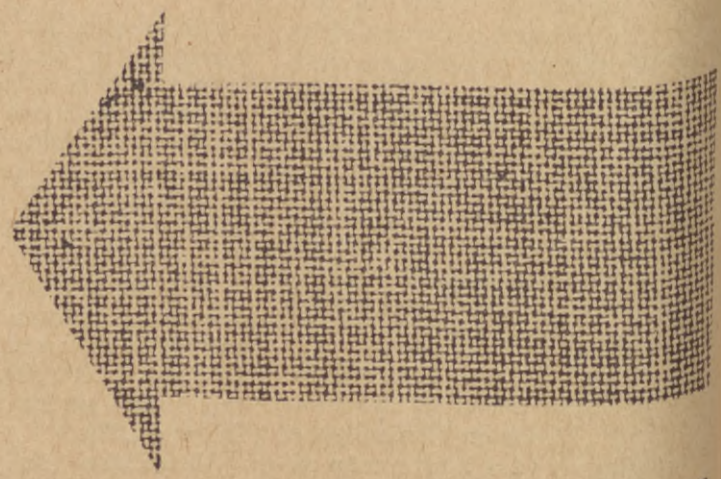
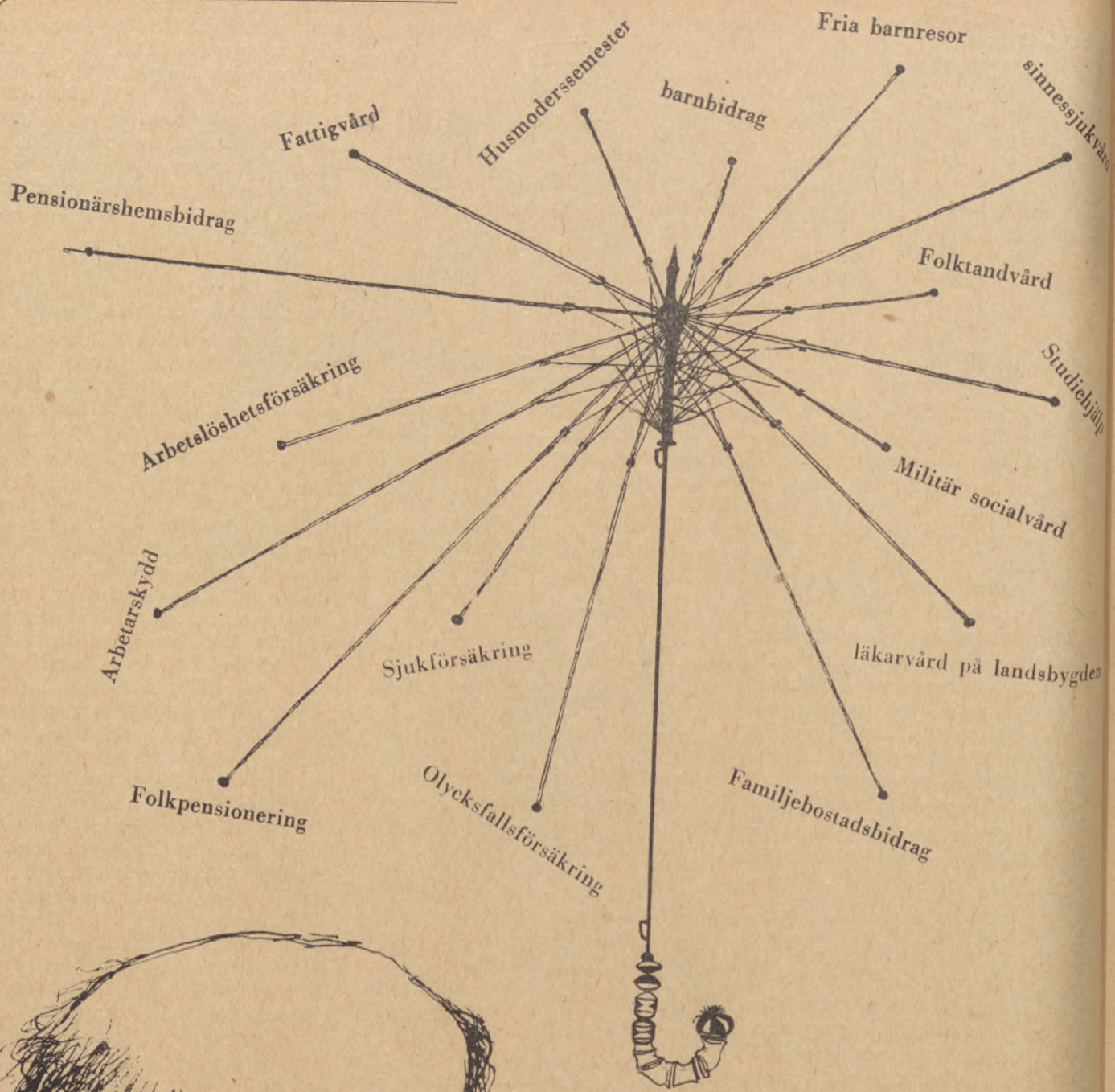
Denna moderna behandling av urogenitaltuberkulos, baserad på allmänbehandling inklusive kemoterapi, som förr eller senare i regel kombineras med kirurgiska ingrepp, har visat sig överlägsen den äldre, rent kirurgiska behandlingen. Den "nya" behandlingen innebär i själva verket endast att patienter med urogenitaltuberkulos behandlas enligt samma principer som patienter med lung-tbc eller tbc i ben och leder.

Kommittén, som består av professorerna E. Key, G. Nyström, A. Westergren, E. Ljunggren och nationalföreningens sekreterare, förklarar vidare att man finner det värdefullt om patienter icke endast från Stockholm och Göteborg utan också från landet i övrigt i erforderlig omfattning kan vårdas på specialavdelningar. Att ett så pass stort klientel finns samlat på ett ställe som fallet är i Rävlanda (45 sängar) är av betydelse för den vetenskapliga forskningen på området.

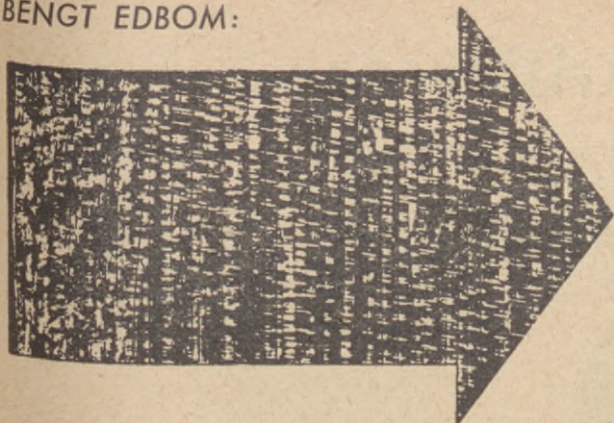
Med hänsyn till den sjunkande frekvensen av urogenitaltuberkulos anser sig kommittén emellertid icke böra föreslå att några slutna anstalter för patienter med sjukdomen i fråga ytterligare inrättas. Man förordar i stället att på lämpliga sanatorier, där samarbete med urolog eller annan intresserad kirurg kan ordnas, dylika patienter tas systematiskt emot. Där så ske kan bör framhåller kommittén vidare, sakkunniga konsultläkare knytas till centraldispensärer i enlighet med de vid Stockholms stads centraldispensär tillämpade principerna.

(Forts. å sid. 25)

ökad social rådgivning

Om medborgarens möjligheter att hitta rätt i paragrafernas mångfald, att känna till lagar och bestämmelser inom sociallagstiftning och samhällsvård, skriver Bengt Edbom här. Teckningarna på dessa två sidor vill också hjälpa till att ytterligare aktualisera den brännande frågan: enkla och praktiska vägvisare i dagens paragraf-Sverige!

Svensk socialvård har i mångt och mycket varit ett skelett. Man har förvisso haft lagstiftning att hålla sig till, och det utgör onekligen ett skelett. Men med köttet på benen, den personliga kontakten med människor i nöd, har det inte varit så välbeställt. På sätt och vis har vi åtminstone pro forma föregripit Atlantcartans propå om "frihet från nöd", för det skall vi lagenligen vara garanterade emot. Men lagens anda och bokstav och dess tillämpning är inte alltid exakt detsamma.

Vi erinra oss i sammanhanget en skildring, som en av svensk arbetarrörelsens stora folktalare Gunnar Lundberg vid ett tillfälle berättade. Under de svåra arbetslöshetsåren hände det sig att en djupt religiös änka, som hört talas om bostadsförbättringsbidragen, och var i stort behov av en ny trappa skrev till vår herre och bad om 200 kronor för ändamålet. Brevet hamnade så småningom hos Per Albin Hansson, vilken "folkfaderligt", skickade gumman en hundralapp. Tanten fick sin trappa. Men så behövde hon också en ny spis, och vände sig åter till "vår herre". Den gången tillfogade hon emellertid ett PS till brevet: "Skicka inte pengarna genom Per Albin Hansson, för han stal 100 kronor sist."

*

Historien kan tjäna som ett exempel på den allmänna okunnighet om sociallagstiftning som råder i vårt land. Kanske också hur den i många fall uppfattas ute i bygderna. Vi lever ännu i stor utsträckning kvar i mentaliteten under 1920- och 30-talet och drar oss ofta, när nödläget inträder, att göra anspråk på den lagliga, tämligen okända rätt, som senare tidens lagstiftning garanterar oss.

Det skulle emellertid vara orättvist och ge en ganska skev bild av saken, om rådande oegentligheter enbart härleddes av svenskens kända, outrotliga respekt för institutioner av alla de slag. I själva verket har det faktiskt in i våra dagar rätt ansevärd brister på socialvårdsområdet, framför allt när det gäller människovården. Föreställningen, att människan är till för lagarnas skull och inte tvärtom, har visat sig ha starka rötter.

Den sociallagstiftning i humanare riktning som de senaste årtiondenas politiska kraftförhållanden betingat, har ofta byggt på den gamla, och resultatet har blivit en djungel av lagar. Det är rakt inte endast anförda gumma, som saknar kännedom om de hjälpmöjligheter som finns och vart man i så fall har att vända sig för att söka bidrag eller hjälp. Landets uppsplittring i en massa småkommuner har väsentligt bidragit till socialvårdens irrationella organisation och det är bland annat detta, som man sökt råda bot på genom en sammanslagning av småkommunerna till större enheter.

Denna omorganisation kombineras med en av behovet påkallad centralisering av den kommunala socialvården. Det är med tillfredsställelse man härvid noterar att den socialvårdskommitté som på regeringens uppdrag haft att omplantera moderna idéer i svensk socialpolitisk praxis, tydligen haft "människan i centrum" som rättesnöre.

Ett väsentligt framsteg i detta avseende är onekligen den kuratorsverksamhet, som för framtiden kommer att tillämpas i socialvården. Tusentals och åter tusentals vet av egen erfarenhet, att människor i behov av materiell hjälp eller rådgivning i väsentliga socialfrågor nödgas ranta från den ena institutionen till den andra och mången gång kanske helt enkelt tappat sugen och gett upp, innan vederbörande ännu nått åsyftat resultat.

*

Tills vidare förekommer en dylik central social rådgivningsbyrå endast i huvudstaden, men meningen är att alla tätorter så småningom skall inrätta motsvarande organ. Inspektör W. Ernström, som står i spetsen för

(Forts. å sid. 9)

Jag tvivlar på kritikerna...

Stålfarfar som litteraturkritiker

Författaren Sven O. Bergkvist, som åstadkommit tre böcker under loppet av några år och blivit föremål för kritikernas omdömen landet runt, tar här upp deras "omdömen" till skärskådande. Det är bl. a. "tvärsäkerheten, de absoluta sanningarna" och den "andliga kapitalismen" hos vissa kritiker Bergkvist vänder sig mot.

Om man ger ut en roman eller en diktsamling eller något annat i bokväg så finns det en möjlighet att samtidigt för ett par månader framåt skaffa sej en ganska billig, rolig och stundom rätt kuslig läsning — man kan hos AB Svenska Telegrambyrån prenumerera på de pressurklipp som boken ifråga föranlett. Man får då varje vecka som boken är någotsånär aktuell bruna kuvert innehållande recensioner som varit införda i tidningar och tidskrifter belägna från nedersta Skåne till översta Lappland och har man tur så kan man också få ett eller annat klipp från någon utrikisk tidning.

Det minsta man kan säga är att denna läsning är mycket omväxlande. Också spännande. Som någon slags följetong. Utan början och utan slut visserligen och ibland rätt virrig och osammanhängande. Men ändå, det är med lite darrande hand man lyfter det bruna brevet ur brevlådan varje vecka. Är man denna gång en ny, lovande diktare eller uppmanas man att saklöst lägga

ner pennan? Är man vulgärmarxist eller ny katolsk psykolog? Vilken eller vilka är man påverkad av denna förmiddag? 20-talet? — Jaså. Är man realist? Joo. Nää, det var faktiskt bara i översta klippet. Därefter blir man psykologisk realist för att slutligen efter ytterligare några klipp bli en omöjlig bygdeberättare...

*

Man ska kanske inte sitta och försöka göra sej rolig över allvarligt och omsorgsfullt arbetande kritiker. Det är klart att det inte kan bli någon enhetlighet när det gäller bedömning av litteratur. Varje kritiker har sin bakgrund och sina åsikter och hans litteraturskrivteri blir färgat därav. En objektiv litteraturkritik är en illusion.

Det kan vidare vara förstäeligt om en kritiker försöker klistra på etiketter på varje bokomslag och spåra påverkan i var eller varannan mening. Fast nog är det med rätt stor förvirring man läser om sin påverkan av den eller den författaren — då man sej veterligt aldrig läst en rad av vederbörande eller ens sett hans namn. Det är lite olustigt att åter och åter uppleva detta — inte minst med hänsyn till den tvärsäkerhet som kritikern ifråga uttalar sej.

Det är klart, alltså, att en kritiker bara är en männi-

ska och en människa, vilken som helst, kan naturligtvis ta fel. Men det är ett drag i denna telegram-byrå-följetong som man i alla fall på allvar bör ha rätt att vända sej emot.

Nämligen detta med tvärsäkerheten, detta med den "andliga kapitalism" som kännetecknar så många kritiker. Tio kritiker som skriver om en och sammt bok och som har tio olika uppfattningar om bokens innehåll kan ju inte alla ha rätt. Minst nio måste ha fel. Kanske kan det till och med hända att alla tio har det.

*

Vad jag ville komma fram till var detta: kunde man inte tänka sej en anspråkslösare kritik? Kan man inte nalkas ett konstverk på annat sätt än att ovillkorligen säga "sanningar" om det. Nu kan det vara en sak om man vill uttala sej för eller emot verkets konstnärliga art — där bör kritikern ha rätt att förkasta eller berömma, allt efter sin egen upplevelse av boken. Även om man här måste gå ut ifrån att det hela är en subjektiv företeelse. Men när det gäller verkets inre placeringar och värderingar, då ställer sej saken annorlunda. Varför spika upp dessa absoluta "sanningar" — och med så grova spikar, inslagna med så stora, gräsliga hammare? Sanningar som nästa dag rivs ner av någon annan och makuleras och ytterligare nästa dag rivs ner av någon ytterligare annan och förkastas...

Detta undrar man när man läser Svenska Telegrambyråns följetong där man den ena dagen är katolskt in-

fluerad, den andra dagen luthersktprotestantiskt och när man den tredje dagen är en vulgärmarxist.

*

Ofta svingar kritikern sin stora, tunga hammare med lätt och obesvärad hand och man kan långa stunder sitta och njuta av klangerna... Men ju mer man tar del av följetongen om sej själv kommer en tanke smygande någonstansifrån:

Jag tvivlar på kritikerna... Därför att så många av dem spikar upp "sanningar" med sådan lätthet — och ibland med sådan fart att till och med nya huvudpersoner, av bokens författare helt okända, smyger sej in...

I detta sammanhang skulle man kanske kunna stan- na en lång stund inför det faktum att litteraturkritik i detta land oftast är ett påsidanyrke och inför det faktum att tidningsredaktörerna för det mesta ser litteraturrecensioner som nyhetsstoff. Det första faktumet kan man förstå. Tyvärr är det, på grund av de litteraturkyliga förhållanden som trots allt härskar i detta land, nödvändigt för en författare att ha något annat vid sidan och litteraturkritik ligger ibland nära till hands... Man slår med ena handens fingrar på kritikertangenterna och överlåter den andra handens fingrar åt det egna konstnärliga skapandet — och då är det kanske inte så mycket att förvåna sej över om det ibland råkar uppstå en och annan ny person i den anmälda författarens verk...

ÖKAD SOCIAL... (Forts. fr. sid. 7)

denna lilla, men dock viktiga institution, har jämte sina tvåvenne medhjälpare händerna fulla med uppgifter alltifrån första dagen. Verksamheten började i slutet av 1950, och man har omkring 30 ärenden om dagen att avverka. För allmänheten innebär det en oerhörd för- enkling att genast och i ett sammanhang "komma fram" till just den som den rådsökande har att få svar utav. Det irriterande rantandet från ena till den andra som skapat så mycken olust och bitterhet, är inte längre nödvändigt.

Byrån har, enligt vad inspektör Ernström berättar, en både utåt och inåt riktad verksamhet. Den står allmänheten till tjänst med individuell rådgivning och upplysning men är samtidigt en allmän service- och upplysningstjänst för de sociala organen och tjänstemännen inom socialvården. Ärenden av vikt och problem, som annars skulle ha stannat inom respektive nämnder, förmedlas sålunda genom byrån till de olika socialvårdsorganen, vilket givetvis är ägnat ge tjänstemännen en allroundkunskap, som deras samhällsviktiga funktion mer än väl kräver.

*

Naturligtvis är, som väl de flesta vet, social rådgivning i och för sig inte något sensationellt nytt. Sådant

har förekommit också tidigare. Det nya är sålunda att verksamheten ytterligare förenklats genom den centralisering som inrättandet av en särskild byrå för ändamålet medfört. Byrån skall praktiskt taget kunna svara på allt i denna väg, framhåller inspektör Ernström. Till den ändan har man också lagt upp ett viktigt kartotek och anknutit en rad kontaktmän inom de mest olika institutioner som har direkt med socialvården att göra.

Under den tid verksamheten pågått har stockholmare i socialt trångmål vant sig med att hänvända sig till sociala rådfrågningsbyrån med sina bekymmer. Det hör naturligtvis till saken att den uppgift, som sålunda åligger i främsta rummet inspektör Ernström och hans närmaste medarbetare, ställer höga krav på vederbörandes kvalifikationer. Folk kan ringa upp och fråga om råd i allsköns svårigheter och komplicerade problem. Och det är byråns enkla plikt att ge besked eller om så erfordras hänvisa vederbörande till rätt forum.

Den verksamhet, som med dessa byråer central startats i huvudstaden, kommer naturligtvis innan den kunnat realiserats i landsomfattning att stöta på många hinder i den belastning som gammal slentrian och vane- tänkande bjuder. Men det är onekligen ett väsentligt steg hän mot den humanisering av samhället som vi strävar efter.

Småfåglarna

Pierre satt i fönstret och tittade ut, och tittade upp och ner. Nere på gatan rullade trafiken som den brukade, himlen var blå som den ofta var och huset mitt emot var grått som det alltid varit.

Men inget av detta intresserade Pierre.

För Pierre var en katt. Man hade fångat honom i skogsbrynet för inte så längesen när han varit en unge bara. Först hade man döpt honom till Per, men när man senare insett hur svart han var, utan minsta skynt av bondkattgrått i pälsen, dessutom lång och slank som om han vore från Egypten, hade man beslutat att han måste heta något mer sydländskt.

Pierre älskade att sitta i fönstret sex trappor och titta ut och upp och ner på världen. Det vill säga småfåglarna. Pierre älskade småfåglar. Hittills hade han dock fått nöja sej med att trånsjukt följa deras flykt, någon gång hade de kanske slagit ner på balkongräckets bortre del, eller på grannens balkong. Alltid så långt borta. Nere på gatan kunde han också se dem.

Vid fönstrets vänstra kant börjar balkongen, och på balkongräcket hade Myra helt tankspritt en dag lagt några smulor åt fåglarna. Snart var småfåglarna där. Och bakom rutan satt Pierre.

Småfåglarna såg inte Pierre. Han var nästan dold bland Myras krukväxter, som var exotiska nog att ge illusionen av en liten väluppfostrad djungel. Pierre

satt där alltså som vanligt och plötsligt slog tre gråsparvar ner mitt för nosen på honom. Säkert var det inte mer än fyra decimeter till den närmaste.

Med ens var alla tankar på kokt fisk borta ur Pierres huvud, om nu såna överhuvud nångång funnits där. Vildkattsarvet bröt fram. Hans kropp styvnade, den mjukt svängande svansen blev stegvis snärtande, som rötterna på ett kullvräkt träd som steg för steg sprätter fram ur backen, en kraft som bara vet en väg. Pierre avancerade bit för bit, bara någon centimeter i taget.

Men till rutan var det inte långt. När Pierre skulle ta det avgörande språnget, stötte han mot glaset.

Pierre var för helt inne i jakten för att bli förvirrad. Han försökte hitta ett hål i rutan, han försökte föra glaset åt sidan, som om det gällt att ta sej förbi ett draperi eller att krypa under en kudde. Febrilt gick han igenom alla de rörelser han brukade när något stod hindrande i hans väg.

Men allt var förgäves, rutan var rutan, småfåglarna var utanför och Pierre var innanför. Plötsligt mötte sparvarna Pierres jaktlystna blick. I nästa ögonblick lyfte de och försvann.

Men Myra, som road iakttagit Pierres misslyckade jakt, sa några filosofiska ord om livet och vad man kan få se bakom rutor ibland, men Pierre, som nu slappnade av och besviket följde småfåglarnas flykt bort över taken, vände nu på huvudet och gav Myra en lång blick, som om han ville ha sagt, att så kan endast den prata som inte är katt. Sen hoppade han ner i fåtöljen och rullade ihop som för att sova bort besvikelsen.

Men då satte Myra för säkerhets skull fram ett fat med nykokt torsk.

Vad kostar ett barn i kalla pengar?

Av Anders W. Mölleryd

Jag har alltså roat mig med att föra utgiftsbok över de kostnader jag haft för mina två pojkar. Jag har därvid bara antecknat de rena kontantutläggerna för saker, som vi enkom anskaffat åt barnen. Maten, som är svår att beräkna, har jag inte tagit upp. Den tillkommer. Våra grabbar har redan innan de fyllt ett år i stort sett fallit in i matordningen för oss vuxna. Vi lever enkelt (skriftställerfamilj) och kastar absolut inte ut något i onödan.

Lagom till julen fyllde den minste av pojkarna ett år. Med stor spänning tog jag itu med att räkna samman våra utgifter för honom. Det visade sig, att han under sitt första levnadsår kostat oss 497:75. Tack vare att han fått överta en hel del både stora och små saker från sin storebror, har den samlade utgiftssumman blivit låg.

Som jämförelse kan årsutgifterna för den äldsta pojken, som i vår fyller sju år, framläggas:

Under första levnadsåret kostade han	743:—
” andra ” ” ”	322:—
” tredje ” ” ”	373:—
” fjärde ” ” ”	640:—
” femte ” ” ”	1.058:—
” sjätte ” ” ”	645:—

Matkostnaderna tillkommer, likaså utgifter för en del andra förbrukningsartiklar, såsom tvättmedel och tvål, när hans tvätt ingår i familjens. Han äter ledigt för mer än en krona om dagen. Redan när han var tre månader gammal åt han mer än ett kilo mat eller en 1/6 av sin kroppsvikt.

För att återgå till den yngste, så är det synnerligen intressant att undersöka, hur de i runt tal 500:— fördelar sig på olika poster. En tablå över dem ter sig som följer:

Dagen efter andrakammarvalet 1952 hade jag ett ärende ned i mjölkaffären, där en grupp var livligt sysselsatt med att diskutera valutgången; varför det blivit bakslag här, framgång där, o. s. v. En medelålders herre påstod bl. a. att barnbidraget var alldeles för dyrt, "di vill inte slopa dom, fast de kostar alldeles för mycket". Bortsett från alla partipolitiska spekulationer tycker jag att det sista yttrandet är egendomligt och röjer mest okunnighet om vad det verkligen kan kosta att i våra dagars Sverige anständigt dra upp ett barn. Det statliga barnbidraget är närmast som en droppe i havet... Eller studera följande lilla utgiftskalender som jag högst privat i all anspråkslöshet gjort upp för mina egna två små pojkar.

Läkare och hygien	196:—
Kläder	146:—
Barnvagnar och sängutrustning	100:—
Leksaker	5:75
Diverse, avgifter etc.	50:—
Summa Kronor	497:75

I den första posten ingår den allra första utgiften man normalt brukar ha för en ny, liten medborgare, nämligen färden till BB. Taxi är egentligen det enda som duger därvidlag. Pojken föddes på det moderna Södersjukhuset, och som vi bor på Söder, kostade resan dit bara tre kronor. Det är så utmärkt ordnat i vårt samhälle att sjukkassan helt betalar själva vistelsen på BB, som varade åtta dagar. Men bland utgifterna i samband med den nye medborgarens tillkomst får jag väl inräkna den blomma, som jag gav den lyckliga modern att sätta på hennes nattygssbord. Pris 2:50. Vården var ypperlig; de nyblivna mödrarna låg i rum med antingen två eller fyra sängar.

Och det var så bra, att sjukkassan inte bara helt betalade vården på BB utan genom den fick vi av samhället 110 kronor, i så kallad moderskapshjälp, som en uppmuntran eller belöning.

På Södersjukhuset har man ett särskilt doprum och här ordnar sjukhuset dop av de nyfödda. Det döps en 25 stycken i taget två gånger i veckan på löpande band. De som är bundna av traditionen får själva anskaffa dopklänningar, annars döps de små i barnbördshusets rejäla vita kläder. Det är sed att föräldrarna fäster en liten blomma på bröstet av den lille, och denna sed följde även vi.

På BB ombesörjer man automatiskt calmettevaccinering, medan modern ligger där, utan kostnad för oss.

Ja, så en vacker dag hämtar jag hem de båda och efter en bilresa på återigen tre kronor gör den lille skrikande sitt intåg i vår lägenhet. Och nu träder en ny samhällsfunktion till och ger oss gratis sina anvis-

ningar, Barnvårdscentralen. I genomsnitt besöks den varannan månad och här får vi fortlöpande kontroll av babyns fysik, vikt, vidare dietföreskrifter smittkoppsvaccinering osv. En barnläkare svarar för undersökningarna. Mellan besöken på barnvårdscentralen får vi då och då besök av en sjuksyster därifrån, som följer barnets utveckling.

Av barnläkaren får vi anvisning på en liten men viktig detalj i barnets hälsovård, nämligen bruket av *vitamin eller fiskleverolja*. Vi köper en liten flaska, som kostar 1:25 och som räcker ungefär två månader. Vi får också anvisning att ge barnet askorbinsyretabletter för C-vitaminets skull. En liten trätub av dem kostar 1:70.

För att ha barnets fysik riktigt under kontroll hyr vi under första månaden en *barnvåg* för en kostnad av 5:50. Det är både roligt och spännande att rita upp barnets viktkurva vecka för vecka och se hur pass mycket den ligger över genomsnittet. Barnen fördubblar sin vikt på mindre än ett år. Vågen är också praktisk vid skötseln av spädbarnet; genom att väga det före och efter dess mål kan modern genom en enkel substraktion omedelbart få reda på hur mycket det ätit.

I rubriken "Hygien" ingår också *tvättmedel, tvål, olja, vaselin, puder, hudsalva* — ja det är en hel liten toalettaffär som man måste hålla för småfolket. Fast

det går inte åt så värst mycket av grejorna. Sex-sju kronor kostar denna kemiska detalj.

Till hygienien kring det späda barnet hör de olika anordningar man hittar på för att det ska ligga torrt. Vi går in för den s. k. "torrmassemetoden", som innebär, att babyn har gastygbyxor och gastygslakan och får ligga på torrmassa, som liknar bländvitt läskpapper, och som suger upp den väta barnet tilläventyrs kan avsöndra. En fullständig torrmassetrustning kostar något över 30 kr.

Barnet förbrukar ungefär sex kilo torrmassa i månaden efter ett pris på 1:25 kilot. Efter tre månader kommer barnet in i vad man kan kalla "plastblöjaldern". Vi anskaffar *plastbyxor*, som fylls med cellstoff. Cellstoffet köps i paket på 2 1/2 kilo, som kostar 4:25—5:25 kr paketet, och som räcker möjligen två veckor. Det finns både blekt och oblekt *cellstoff*, i pris skiljer det ung. en krona. Det visar sig vid sammanräkningen av första levnadsårets konsumtion, att vår grabb gjort av med inte mindre än 32 paket cellstoff eller 80 kilo. Det är en rätt skrymmande vara och hela årsförbrukningen samlad skulle fylla ett litet rum. Kostnaden för första årets cellstoffförbrukning belöper sig till 144 kr. Men vi anser dock, att det är en besparing. Den gamla metoden med vanliga blöjor var förenad med en massa tvättarbete och utgifter för tvål och bränsle.

ARBETSGLÄDJE

Uppmått och färdigförpackat material för flättningsarbeten av olika slag såsom kakfat, serveringsbrickor, blomkorgar m. m. Populära och lättsålda modeller, begärliga på den öppna marknaden!

Rekvirera fullständig katalog

Vårt arbetsmaterial tillverkas och förpackas av sjuka och partiellt arbetsföra vid Arbetsträningsverkstaden vid Värnhems Vårdhem i Malmö. Vi vänder oss till sjukhus och vårdanstalter för att i samarbete med arbetsterapien ge sysselsättning åt sjuka och partiellt arbetsföra.

Två exempel ur vår katalog

HOBBYMATERIAL

Sallerupsvägen 26, Malmö Tel. 163 94
Arbetslokaler: Värnhems Vårdhem, Malmö

Kan kroppen tillföras jod vid tandborstning?

Vetenskapen ger svar

Man har fastslagit att jod är ett livsnödvändigt ämne, som dagligen måste tillföras kroppen. Inom vissa geografiska områden är jorden och vattnet jodfattiga. varigenom födan kommer att innehålla för litet jod.

Radioaktiv jodisotop användes vid vetenskaplig undersökning.

Genom märkning av tandkräm med jodisotopen J^{131} i form av natriumjodid ha svenska läkare vid en undersökning kunnat påvisa att:

1. Vid tandborstning under två min. med jodhaltig tandkräm kan beräknas att organismen upptager 6,2 % av tillförd jodmängd.

2. Upplagring av jod sker i munslemhinnan.

Om Ni borstar tänderna med jodhaltig tandkräm

är det vetenskapligt bevisat att Er organism tillføres jod och att denna jod stannar upp till 1,5 tim. i munslemhinnan.

Det är jod som gör skillnaden! Jod-Kaliklora har en förstklassig tandkräms alla goda egenskaper och innehåller dessutom jod i form av vita, lättlösliga jodsalter, som resorberas av tandkött och munslemhinna. Borsta och massera tandköttet mycket noggrant.

En bra tandkräm som dessutom innehåller

JOD

Plastbyxorna har jag räknat in i klädkontot och tyvärr måste man betrakta dem som en förbrukningsartikel. Under sitt första levnadsår förbrukar grabben fem par. Ibland räcker de inte mer än en månad, likväl kostar de omkring fem kronor paret. Frågan är om inte tillverkare av dem gör dem av odugligt material. Främst vill de gå sönder i sömmarna. Det blir en onödig belastning på oss barnfamiljer.

*

En fördel med flerbarnssystemet är, att det yngsta barnet kan överta nyttosaker från det äldre. Det verkar förmånligt på klädkontot, men det är inte så mycket kvar sen ett barn härjat med sakerna. *Utekläder* och *lekkläder* måste vi köpa eller sy nya. Trots ändamålsenligt köpande springer klädkontot under första levnadsåret upp till 146 kr. Barnkläder är dyra och barnet kan på grund av sitt växande inte ha plaggen så långt. Oupphörligt måste vi skaffa nytt. En överall kostar 20 kr, ett par skor för nio-månaders-barnet 10:50, en öronlappsmössa nio kr, ett par nylonstrumpor 5:50, etc. kan tjäna som prisexempel. En rad sparkdräkter ingår i barnets garderob, till en del är de gåvor. Det är sed bland barnfamiljer, att de skänker sådana vid första besöket de gör hos dem som fått tillökning.

En viktig sak, som man inte kan komma ifrån, och som man inte får slarva med, är säng- och *barnvagnstrustningen*. Den första tiden får babyn bo i en tvättkorg, men snart nog blir denna för trång, och då får han flytta över i en riktig säng med galler. Alla dessa saker har vi stående på vinden, och de förorsakar inga extra utgifter. Vi köper en s. k. *fackmadrass*, som är försedd med tomma fack, vilka allteftersom barnet växer kan stoppas till. Jag skulle tro, att han ska kunna ha samma madrass ända tills han blir vuxen och lämnar hemmet, och därför är madrassens pris, 22:50, inte så dyrt. Det kostar omkring 12 kr att stoppa till nya fack.

En ny barnvagn kostar över hundra kronor. Med tanke på att den inte kommer att vara i bruk mer än 3/4 år, beslöt vi att köpa en begagnad av en bekant för 30 kr. Det var överkomligt. Så snart den kommit ur bruk sålde vi den för 15 kronor, förlusten stannade alltså vid 15 kr. Sedan övergick vi till sittvagnen, som vi hade kvar, och därmed underlättades arbetet med barnets skötsel avsevärt. En ny sitt vagn går på minst 80 kr men den räcker till flera barn. Oavsett vädret försöker vi ta ut barnet minst två timmar om dagen. Men då det blir kallare fram på hösten, måste vi köpa en fårskinnspåse. Den går på 32 kr.

*

Alla ovan refererade saker är nödvändiga nyttosaker, men är leksaker det? Ja, obetingat! Det lilla människobarnet, vars ålder bara räknas i månader, har behov av *leksaker* för sin utveckling. Men beloppet är än inte så stort. När han är ett halvt år får han sin första leksak i form av en skallra och denna gåva upprepas, när han rivit sönder den första. Till sin födelsedag får han av någon en speldosa. Men han har lika roligt åt vanliga slevar, skedar, kastrullock och gamla tidningar som prasslar och som är tacksamma att slita sönder.

Om man ska vara riktigt nogräknad, så täcker inte mina siffror alla de utgifter, som barnet fört med sig. Man skulle kunna belasta hans konto med alla de kaffe- och tekoppar han slagit sönder, ävenså alla de

foton man inte kunnat låta bli att ta, och skulle man inte kunna hitföra julgranen och vad till den hörer, den klär man mest för barnens skull.

*

För att övergå till min äldste pojke, så visar en sammanräkning, att han under sina sex första levnadsår i direkta utgifter kostat oss 3.600 kr. När han föddes var penningvärdet högre och därigenom blev det inte så höga siffror, fast vi måste anskaffa allt från grunden.

De olika årssummorna kan ge anledning till några kommentarer. Hans femte år är det dyraste hittills, det sprang upp i över tusenlappen. Det kommer sig av att mams då arbetade heldags och under dagarna lämnade honom på lekstuga, vilket kostade omkring 600 kr. För avgifterna fick han tillsyn, fostran, eftermiddagssömn och tre mål mat om dagen och regelbundet läkarkontroll.

Resten av femte årets utgifter fördelar sig på kläder, leksaker och "kulturell förströelse". Enbart klädanskaffningen kostade oss 360 kr, leksakerna gick på 38 kr och förströelsen på ung. 50. I den sista posten ingår diverse saker, dels sådana som vi anser nödvändiga för en normal anpassning till samhällslivet, dels sådana som han köper själv för sina veckopengar. Där ingår böcker, besök på Skansen, resor, bio, namnsdags- och födelsedagskalas, besök på katt- och hundutställningar.

Under sjätte levnadsåret sväller leksakkontot starkt och i det intar bilar och flygmaskiner en dominerande plats. Under året tränger sig en ny detalj in bland förströelsesakerna, nämligen serieböckerna. Tidvis går hans fickpengar hastigt och lustigt till seriemagasin. (Han får 60 öre i veckan i fickpengar eftersom han är sex år, nästa år får han sjuttio öre). Jag visste inte att det fanns så många olika seriemagasin. Där är fantomer, stålmän, cowboys i brokig blandning. Han försöker få oss att läsa dem, men han lyckas inte i sina strävanden. Han är trots allt fångad av bildernas liv och dramatik, hur det nu kan vara. Vi försöker efter bästa förmåga att motarbeta hans serieintresse genom att ge rejäla sagoböcker och genom att varje kväll läsa ett avsnitt ur Nils Holgersson, som är något av det bästa som finns i barnläseväg.

Under sjätte året uppgår leksakkontot till 160 kr, kläderna kostar 255 och avgifterna på lekstugan 225 kr. De dyraste leksaksposterna är en kälke (20:—) ett par skidor (15:—), schukobil (15:—). Bland klädersposterna lägger man märke till en gabardinoverall som går löst på 52:—, cowboybyxor för 12:25, träningsoverall för 12:50 och att hans skor kostar omkring 14:— paret. Han får två par och två sulningar och det är i minsta laget.

*

Men innehav av barn är inte bara förenat med utgifter och arbete. Nej, de drar också inkomster på sig och i detta sammanhang får man inte glömma den inspiration och den mening de ger åt ens liv. Som nämnt fick vi 110 kr i moderskapshjälp vid födelsen. Sedan får vi varje kvartal 72:50 av samhället i barnbidrag eller 290 kr om året. Av släkt och vänner får man en hel del kläder och leksaker. En sparbank överränner en bankbok med två kronor insatta och till den hör en vacker sparbössa, vari vi stoppar alla udda slantar, så att då året går ut får den lille bankbokinnehavaren egen ränteinkomst — en hel 50-öring. Slutligen tillkommer på barnens inkomstsida honoraret för denna artikel.

Vad kostar ett barn kalla pengar?

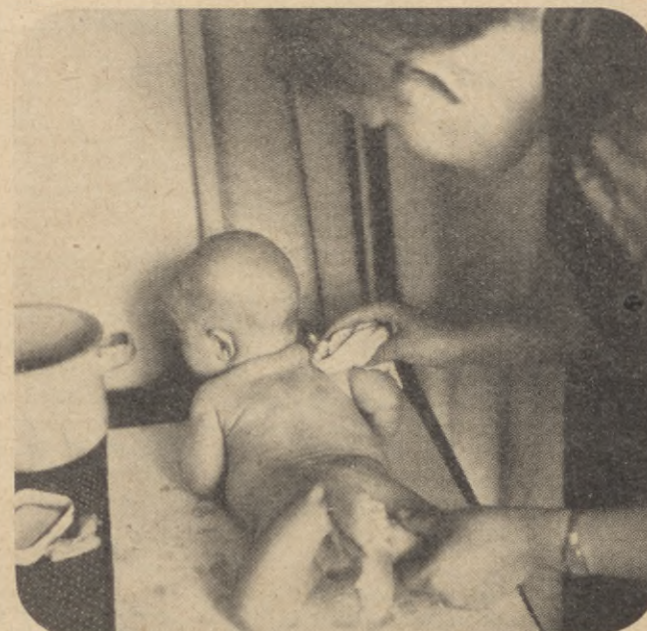
Till sin med torra siffror späckade utgiftskalender för familjens vardag. Barn för med sig mycket utgifter och arbete — i det sammanhanget får man inte glömma den mening de ger åt ens liv.

Anders W. Mölleryd har aldrig varit främmande för begreppet "fru-fri-dag". Långt före Radiotjänst och Karusellens dagar har han deltagit i hemarbetet — Här "luftar" han en av pojkarna.

Mamman är pedagog, matmor och barnsköterska ett i allt — hon sätter i hög grad sin prägel på barnet under de första levnadsåren.

Det kostar som sagt pengar att ha barn. Mat-, kläd- och varför inte kalla det tredje "sjukvårdskontot" drar betydande summor. För att minska utgifterna får mamman inte vara främmande för att sy och "fixa till" kläder åt barnen. Flerbarnssystemet har bl. a. det goda med sig att man kan sy om kläder som de äldre barnen haft.

"April månad kallar man mig,
Att plöja och så lär jag dig.
Jag låter slå nu min Median,
Att jag min sundhet hafwa kan."

(Bondepraktikan)

April, april, din dumma sill...

Så låter det första dagen i april — den enda dag på året, då Medelsvensson med bibehållet jämnmod och utan att tänka på ärekränkingsparagrafer låter titulera sig "dum sill". Aprilskalden Olof von Dahlin, som åt sin yppersta satir gav benämningen "Aprilverk om vår härliga tid", har på ett träffande sätt skildrat det traditionella "aprilnarrit" i följande koncentrerade strof:

"På första dagen i April
will hwar och en sig klokast tycka.
En Narr den andra narra wil.
Kom hit, min Wän, försök din lycka."

Den egendomliga plägseden att "narra april" är allmän i hela Europa — Spanien och Portugal undantagna — och bruket tros vara en kvarleva av en urgamal hednisk fest, som firades i samband med vårens ankomst. Det renodlade aprilnarrit består som bekant i, att offret — den s. k. "aprilnarren" — genom falska förespeglningar eller underrättelser bringas att resultatlöst förflytta sig till en annan plats, och med tanke på detta har man också tänkt sig möjligheten, att bruket kan härröra från de gamla passionsspelen och ursprungligen vara ett åskådliggörande av hur Kristus hänfullt skickades fram och tillbaka — en scen, som givit upphov till det bekanta talesättet "sända någon från Pontius till Pilatus".

En annan version av aprilnarrits uppkomst ger fransmännen, som härleder det från en historisk anekdot. En lothringisk furste, som fallit i onåd hos Ludvig XIII

Av Wivi Brandt

satt fångslad på slottet i Nancy, men lyckades slippa ur fångenskapen på så sätt, att han den 1 april narrade bevakningen och simmande rynde över floden Meurthe. Sedan ryktet om denna tilldragelse kommit i omlopp, yttrade lothringarna skämtsamt, att fransmännen givit dem en fisk att förvara. På så sätt uppstod uttrycket *poison d'avril*, d. v. s.

"aprilfisk", och så kommer det sig, att vårt svenska talesätt narra någon april på det galliska tungomålet motsvaras av uttryck som *skänka någon en aprilfisk* eller *låta någon äta aprilfisk*. Med tanke på sillens vanlighet i vårt land, torde man kunna våga en gissning, att fransmännen "aprilfisk" är upphov till vår svenska "dumma sill", i synnerhet som sill, bortsett från makrill, är den enda vanliga ätlfisk, som rimmar på april.

Ett aprilskämt, som på sin tid kom stor uppståndelse åstad här i Norden, hade sin upprinnelse i Tyskland, där den populärvetenskapliga tidskriften "Promethevs" i april år 1889 på ledarplats hade en utförlig och ytterst allvarligt hållen artikel, vari beskrevs, hur ett amerikanskt jättebolag bildats i syfte att leda Golfströmmen ur dess naturliga lopp genom byggandet av en gigantisk "strömbrytare" i Mexikanska golfen och därmed monopolisera den betydelsefulla varma strömmen för amerikansk räkning. En daglig tidning i södra Sverige fastnade aningslöst på den grova harpunen och återgav artikeln översatt in extenso. Panik lär ha uppstått på många håll, särskilt i Norge, som ju skulle bli något av ett arktiskt land, om inte den varma havsströmmen värmdes dess karga kust.

"På den, som födes till åsna i april, växer örnen ännu i maj", säger ett provençalskt ordspråk. Detta för i tankarna ett typiskt aprilnarri av det klassiska åtskilliga "practical jokes".

Någon gång i mitten av förra århundradet meddelade London-tidningen *Evening Star* i en kort notis den 31 mars, att en synnerligen rikhaltig utställning av åsnor påföljande dag skulle öppnas i Lantbrukssalen i Islington. Institutionen

Brev med bukett

En vissnad bukett i ett blått sidenband
— så blå kan väl trohet vara.
Den föll ur ett brev i min klumpiga hand
— hur finna de orden att svara?

Den kom med posten från Siljans strand
— så blå månde vågorna blänka.
En barnhand bland näva och käringtand
— vad skall livet den handen skänka?

Den väger så lätt, stort värde ändå
— en solkatt är stunden att äga.
Det bandet är blått som bergen de blå
— vad våg finns att längtan väga?

Kvällen går tyst över daggigt gräs
— dimma bland strandens alar.
Nu slocknar ljuset på älgblommans näs
— sov, svala ådrornas dalar.

EMIL HAGSTRÖM.

Tecknare: Gösta Idås

ifråga blev besökt ända till trängsel. Sent omsider gick emellertid ett ljus upp för utställningsbesökarna: Asnorna var inga andra än de själva...

"Den första april skickar man narrarna vart man vill" är ett gammalt talesätt, vars giltighet vi nog lite var prövar på varje år på den fjärde månadens första dag.

April är i synnerhet beryktad för sin nyckfullhet. Månaden har fått sitt namn efter det latinska ordet *aperiere*, som betyder öppna, därför att jorden då "öppnar sig" för att frambringa sina alster. Dess svenska benämning är av denna anledning sedan gammalt "gräsmånad". Bekant är det gamla talesättet:

"Då April blåser i sitt horn,
är det väl beställt med frö och korn."

Därmed är vi inne på april månads betydelse för årsväxten. Ett gemensamt drag för hela den nordgermanska världen synes därvidlag vara en önskan om vad stadsborna plägar kalla "ruskväder" i denna värliga månad.

Den gamla hederliga Bondepraktikan uttrycker saken så här:

"April våt och Majus kall,
Fyller Bondens hus och Lador all.
Men April torr och ren,
är Bonden till stor mehn."

Den nyckfulla månaden intar en framträdande plats i ordspråklitteraturen. "Aprilsnö-fåragö", säger Bondepraktikan på sitt märgfulla kärnspråk, och ett bekant ordspråk lyder: "Den femtonde april måste göken gala, om han också skall gala från ett ihåligt träd." "April äter många lamm", lyder ett annat ordspråk, som syftar på den omständigheten, att denna månad är en synnerligen kritisk period för lamm och tackor — otacksam, som en initierad ordlekare uttryckt saken.

"Man måste ta april sådan han kommer", säger ett vist ordspråk med stilla resignation. Det är så sant som det är sagt... Ett annat ordspråk säger:

"April gör blommorna, och maj får tacken därför."

Detta oefterrättliga förhållande måtte emellertid vårpoeterna ha haft klart för

sig i alla tider, ty faktum är, att april med maj delar äran av att vara den av skalderna mest uppmärksammade och flitigast utnyttjade månaden.

Redan i Olof von Dahlins namnkunniga "Vårvisa" heter det sålunda bl. a.:

"Si, hur Stuten går
och med hornen slår.
Geten krummar sig för Bocken.
Tackan yr och vill,
uppfylld af April
roar all den ludna flocken."

Och går vi ett stycke lägnre fram i tiden, möter vi Carl Michael Bellman, som kväder till sin luta:

"Vill du blott som jag vill
skall vår brudsäng bäddas så där
medio april..."

Kärleksskalden Wilhelm von Braun anslår en något vemodigare tonart:

"Gråta hör ofta till kärlekens lycka —
en rättskaffens kärlek är våt som april."

I lustspelet "Som ni behagar" har den odödliga Shakespeare i Rosalinds mun lagt den för mankonet föga smickrande repliken: "Männen äro April, då de fria, December då de gifta sig." Så visst finns det anledning till tårefloder.

Bland andra högdjur på parnassens topp, som skaldat om månaden april, återfinnes även Goethe, som på sitt typiska grötrimmarmanér kväder:

"Den ersten April musst überstehn,
Dann kann dir manches Gute geschehn."

Strofen, som uppenbarligen syftar på "aprilnarrit" lyder i svensk tolkning:

"Den första april måste läggas till ända,
och sedan kan mycket gott dig hända."

Låt oss hoppas, att mycket gott ska hända oss, sedan första april "lagts till ända", och låt oss, innan det blir dags att tända valborgsmäsoeldarna, med alla sinnen insupa sanningen i Erik Axel Karlfeldts vackra lovsång till den nyckfulla men löftesrika månaden april:

"Intet är som väntans tider,
vårflodsveckor, knoppningstider.
Ingen maj en dager sprider
som den klarande april."

LODVIG ta'r en lur

Av Paul Danty

Från röda jordens land

Det var ingen idé att gå till sängs. Vi hade varit på strövtåg i Barcelona min lagvilda och jag. Klockan var sex på morgonen, och vi hade tur att på en tvärgata till den stora gatan genom Madrid, Avenida Generalísimo Franco hitta ett litet kafé som hade öppet så här dags. Vi kände oss i starkt behov av svart kaffe för att i någon mån komma ned på jorden igen. Och det var på detta lilla lindrigt rena kafé vi träffade kapten Juvez från Basa, en liten bergsby vid järnvägen till Murcia, 140 kilometer öster om Granada.

Senor Diego Antonio Juvez talade engelska riktigt bra, och han föreslog oss att besöka honom på vår resa till Granada senare. Han berättade att där han bodde kunde man inte komma vare sig med bil eller hästakdon, men att det gick lika bra på åsnerygg, något som min fru knappast ansåg så trösterikt.

Senor Juvez hade sett dagens ljus långt bort på andra sidan ekvatorn, kanske i skuggan av blommande fackelträd eller en taggig euphorbia. Hans föräldrar voro spanjorer som bott i Pretoria i Transvaal i Sydafrika, och där hade han lärt sig engelska i tidiga år. Kaptens rang hade han förvärvat i kriget då han stred på Francos sida. Nu levde han på att föda upp tjurar för leverans till "Corridas", som också var orsaken till att han nu befann sig i Barcelona. Vi kommo naturligtvis in på ämnet tjurfäkting. Vi kritiserade både tupp- och tjurfäktingar, och rubricerade dem som meningslöst djurplågeri. Kapten Juvez höll med om saken och sade att det fanns också en mycket

Spansk resa med folkfester, solsken, historiska minnen och en svensk krigare, som försökte sig på tjurfäkting!

— ◆ —

kraftig opposition mot tjurfäktingarna, men att det är svårt att kämpa mot en så nedärvd och på samma gång festlig tradition som tjurfäktingarna.

Men varför skall tjuren dödas? Det hålls ju tjurfäktingar i södra Frankrike och Portugal utan att man dödar tjuren, sade vi. Kapten Juvez genmålde då att död är död och att dö i strid är ett långt värdigare sätt och mindre hemskt än att dö på slaktbänken. Jag svarade, att striden är osportslig, tjuren har ingen chans. Jo det är sant att hans chanser äro minimala. Han kan leva litet längre om toreadoren till exempel inte lyckas nedlägga honom med tredje värjhugget, som etiketten föreskriver. Hur stora chanser har tjuren på slakteriet, sade senor Juvez. Jag tycker inte saken är så terrible, avslutade han sitt försvarstal. De bästa tjurarna kommer från Andalusien, säger senor Juvez med ett småleende, men så äro de också farligast.

På eftermiddagen skulle det bli Corrida på stadens största tjurfäktingsarena, Plaza de Toros Monumental, där kapten Juvez tjurar skulle visa vad de gick, eller rättare slogs för, och vi reserverade genast biljetter. Att skildra denna tilldragelse skulle bjuda på en färgkolorit av ovanligt slag, och som jag inte tror att utrymmet tillåter att alltför detaljerat beskriva densamma, begränsar jag mig att med några ord belysa den folkfest i Spanien som en s. k. Corrida alltid är.

Vi anlände i god tid, för tre pesetar tillhandlade vi oss en kudde att sitta på, och ett solskydd. Det var säkert fyrtio grader Celsius i solen, och den stora jättegryta som arenan är fylldes snart till randen av folk. Vilka färger! Spanjorskorna i sina färgrika schalar och herrarna i ljusa kostymer. En skrällande militärörkester hetsar massan med sina hurtiga marchmelodier, boleros, etc., och snart är det dags för toreadorerna och den så kallade cuadrillan att göra sitt ärevarv för publiken innan föreställningen tar sin början. Med äkta spansk grandezza och säkerhet för de sig inför publiken i sina rödgula mantlar och med hårpiskorna glänsande av insmord fett. Espadan, d. v. s. anföraren i täten var en sjuårdeles stilig karl som säkert var van att se döden, rättare tjuren i ögonen, och som inhöstade beundrande ögonkast från det täcka könet.

Och när han med slängkyssar till höger och vänster drog sig tillbaka började det.

Inalles åtta tjurar fick sina tjugo minuter var att hoppa omkring inne på arenan efter de röda skynkena. En och annan med större ambitioner än sina medbröder hoppade över skranket in i den gång som löper runt arenan mellan publiken och denna. Särskilt en höll man inte på att få ut. Säkert hade många av oss norr ifrån med nöje hjälpt honom ut till de Andalusiska slätterna igen, vilka han nu aldrig mer skulle återse. För övrigt är det intressantare att studera publiken och dess reaktioner än själva Corridan. Här har en karaktärsforskare nytta av sin talang.

*

Kuststräckan från Barcelona ned till Valencia är som en trädgård med odlingar av apelsiner, mandlar, johannesbröd, persikor och oliver. De rikt förgrenade vattenledningarna är intressanta, liksom de gamla brunnarna, där uppfodringen tillgår på samma sätt som för femhundra år sedan på morernas tid. Brunnarnas paternosterverk dras av oxar eller åsnor som med förbundna ögon vandrar runt dagen lång.

Jag är inte den som finner större glädje i att skildra alla katedraler och kyrkor som man alltid ser beskrivna i resebrev. Det är roligare att fånga miljöer och folktyper. Därför begränsar jag mig beträffande Valencia till att berätta att vi besökte den år 1095 byggda katedralen för att betrakta den s. k. Gralskålen. Enligt sägnen skall denna klenod vara den Gralskål som omnämnes i Wagners opera

Gatumotiv från Valencia.

Gran Vía, Madrids största gata.

"Parcival". Denna skål förvaras i katedralen sedan år 1428. Intill katedralen ligger det octagonala Miguelturnet, 65 meter högt som har sitt namn av tornets storklocka vilken döptes år 1418.

I mitt minnesalbum av höstens vikingatåg — vi besökte Spanien i september— oktober — har jag en avdelning som jag betecknar, Europas och vårt paradiset — Mallorca. Bortskämd av många somrar på Cote d'Azur i Nizza, Cannes och Juan-les-Pins, hade vi inte närt några större förhoppningar om staden Palma på Mallorca. Desto större blev överraskningen över denna fagra ö, vilken jag gjorde den första bekantskapen med klockan fem en underbar morgon i slutet av september ute på Medelhavet. Vi hade gjort en hastig morgontoilet för att få vara med om skådespelet, soluppgång över Medelhavet. Och där dök sagoön upp ur havet som en blånande kontur, med branta stup mellan mörkblå laguner. Snart steg solen som ett blodrött klot ur havet och färgade de glittrande vågorna röda. Det var ett sådant ögonblick då alla fångas av naturens under, då den mest kräsne och blaserade står stum. Det blev tyst bland alla de många morgonpigga turister av olika nationaliteter — här talade tystnaden om allas känslor.

Palmas hamn var översvämmad av hotellboys, men snart fångades vår uppmärksamhet av en stillsam man, som vi uppmärksammade kanske just därför att han på klingande franska i stillsam ton bjöd oss välkomna att åtminstone titta på Pensio Eden Rock. När han berättade att där fanns fransk kock och dito kök, bestämde vi oss definitivt. Vi ångrade oss inte. Detta utsökta lilla hotell med sin sköna utsikt från altanen där vi intogo våra måltider, med sitt privata bad nere vid stranden, där man kunde bada i vilken Bikinibaddräkt som helst, samt det trevliga värdfolket som båda talade franska, blev för ett par veckor vår viloplats.

Det finns mycket intressanta saker att se på Mallorca. I Palma besöker man alltid det gamla fästet Castillo Bellver. Man gör utfärder inåt ön och besöker grottorna Cuevas Drach, som med sina stalakiter och stalagmiter bildar de mest fantastiska formationer. Dessa ha uppstått på så sätt att kolsyrehaltigt grundvatten löst kalkstenen, men vid utträdet i grottans tak i luften avges så småningom koloxiden, varvid kalken avsättes dels på droppstället såsom en alltmer hängande tapp, s. k. stalaktit, dels på marken där en kägellik förhöjning, stalagmit bildas. Vet ni förresten att grotterna del Drach ligger i Porto-Cristo, känt från den gamla romanen Greven av Monte-Cristo?

Valldemosa heter en by längre inåt ön. Där bodde Chopin och George Sand och man besöker huset och ser minnena från den vackra kärlekssagan mellan dessa människor och förstår kanske ännu bättre den sköna musik Chopin lämnat eftervärlden.

En annan intressant utflykt är att taga tåget till bergsbyn Soller, som ligger en timmes resa från Palma och där tåget passerar en tunnel som tar närmare en halvtimme av resan. Mellan bergskedjorna ligger olivlundarna med sina otaliga rader så långt ögat når av olivträd, många enligt uppgift tusen år gamla. Aprikoser, oliver, persikor, citroner, granatäpplen och druvor, se där några av de sydfrukter som växa här.

*

Vi äro på väg mot Madrid med buss från Valencia en solig oktobermorgon. Vår bekväma turistbuss i fullt samma klass som Linjebuss vagnar, passerar slätter med oliv- och apelsinodlingar innan vi nå den första bergskedjan och börja zig-zag-klättringen uppför serpentinvägarna. Vi startade klockan halv elva

Cervantemonumentet i Madrid.

och skola vara framme klockan 19 i Spaniens huvudstad. Innan dess skola vi uppför och utför tvenne mycket höga bergskedjor, den ena Sierra de Cuenca. I en liten bergsby skola vi intaga vår lunch som ingår i biljettpriset. Innan vi komma så långt ha vi en äventyrsfylld resa framför. Det första bergets hotande branter reser sig framför oss, och vi börja en mödosam slingrande färd uppför de djärvaste hårnålskurvor med så där en tre meters mellanrum. Här och där på ungefär varannan mil ser man med kulsputegevärv beväpnade patruller postera efter vägen. De äro som regel fem man. Detta påminner oss om att vi äro landsvägsridare i ett land där sådana inte alltid kommer fram oantastade, om de överhuvud kommer fram.

Men väl uppe på bergets krön få vi lön för mödan. Den mest hänförande utsikt utbreder sig för våra blickar, och vi se ut över det spanska höglandet med sina oändliga slätter av berg och röd jord. Där

ser man ingen saftig vegetation, men den röda jordens fattigdom under en alltid brännande sol.

Snart kommer den efterlängtdade stund då vi bänka oss i världshuset och inmudiga en god lunch, nersköld med vin. Färden går vidare och vi närma oss Madrid. Innan vi äro framme passera vi grottmänniskornas stad. Den lösa kalkstenen möjliggör en lätt bearbetning vilket kommit till användning när det gällt att skaffa sig en bostad. På en flera kilometer lång bergsslutning ser man rader av små gluggar, där dessa människor bebo en-, två- eller trerumsgrötter, allt efter behov eller snarare kanske ambition.

Vi klevo ur vår buss på Madrids största gata, Avenida de José Antonio. Denna stad med sin moderna bebyggelse, sin universitetsstad och sina historiska minnen, utgör en viktig etapp i vår resplan. Mycket vore att berätta om denna stad, men utrymmet tillåter inte mer för denna gång än att berätta att vad som fångade mig som svensk var Plaza Mayor, platsen för Madrids publika liv på 16—1700-talen. Det stora rektangulära torget har balkonger på flera våningar. Det var från dessa balkonger Madrids förnämsta värld och hovet deltog i förlustelserna på torget. Här var tjurfäktingar, här brändes kättare, och här förekom autofaferna under inkquisitionens värsta tid. Den svenske krigaren Königsmark, broder till den sköna Aurora, lär här en gång ha deltagit i en tjurfäkting. Han hade slagit vad med sina spanska vänner att han skulle med egen hand döda tjuren lika bra som någon professionell tjurfäkting. Han blev emellertid illa tilltygad och måste lämna arenan.

Största intresset utgör El Prado Muséet, med världens kanske förnämsta samlingar av klassiskt måleri. Och i ett Madridbesök ingår givetvis en dagsutflykt till Toledo, Spaniens gamla huvudstad ända från goternas tid fram till Filip II på slutet av 1500-talet. I Toledo finns det berömda fästet Alcazar, totalt förstört under senaste inbördeskriget. Den som reser till Toledo bör väl förbereda sig eller skaffa sig en bra guide. Här får man sig till livs hela Spaniens historia på några timmar. Toledo är höjdpunkten på varje Spanienresa.

Att resa till Spanien är att lämna det gamla Europa och komma in i en ny värld. Spanien är kontrasternas land i många avseenden. Spanjoren är en angenäm människa. Vinet, gitarren och en vacker kvinna äro ingredienser i hans liv som skapar glädje och gör dagens bekymmer lättare. Han är i regel nöjd med sitt liv som en socialt tänkande utlänning nog inte förstår. Man ser till de primitiva förutsättningarna, och drar en felaktig slutsats, grundad på ytliga betraktelser. Att leva lyckligt är svårt och alltför få av oss ha förvärvat denna gåva. Spaniens folk hör nog till dem som en generös natur lämnat denna möjlighet.

HUR MAN KAN UMGÅS MED BÖCKER...

★ ~~~~~ Av Criticus ~~~~~ ★

Ett gammalt ordstäv säger: Säg mig med vem du umgås, så ska jag säga dig, vem du är. Man kan mycket väl använda samma formulering, när det gäller människorna och böckerna.

Vi har så olika smak, när det gäller att välja böcker. Det den ena tycker om, avskyr den andra. Och tvärtom. Just därigenom kanske är det ganska lätt att bilda sig en uppfattning om en människa, om man får tillfälle att titta på hans boksamling. Om man kommer in i ett hem, där bokhyllorna upptagas av sådana arbeten som till exempel bibeln, Arndts postilla, psalmboken och Zions toner, så kan man med till visshet gränsande sannolikhet säga, att det är en religiös människa, som äger denna boksamling. Det kan också vara en person av rent motsatta livsåskådningen, men ef-

tersom vi inte här i Sverige haft någon ateistisk resetalare på de senaste tjugofem åren, alltså en som genom att studera skrifterna vill samla argument mot kristendomen, så får vi väl antal, att innehavaren av Arndts postilla osv. är en religiös människa.

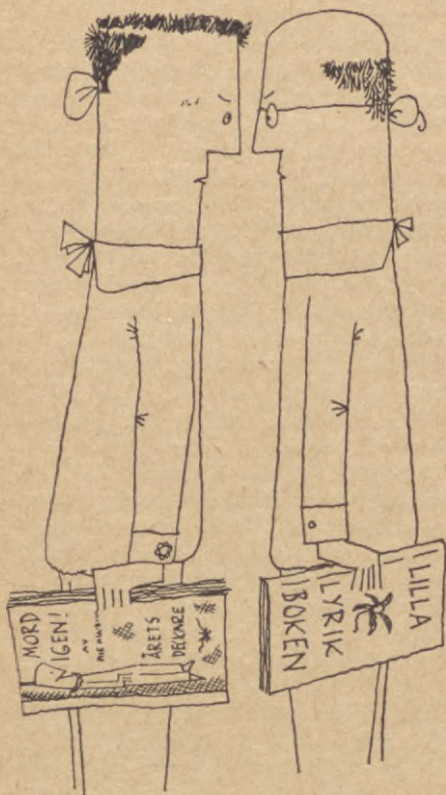
Vilken kategori den tillhör, vars bokbestånd endast består av motboken och almanackan blir kanske litet knepigare att bestämma.

Men vi har en annan sida av saken. Det bör inte vara så värst svårt att bestämma en människas karaktärsdrag i stort, om man får se hennes sätt att umgås med böcker. Alltså: Säg mig hur du umgås med böcker, och jag ska säga dig, hurdan du är.

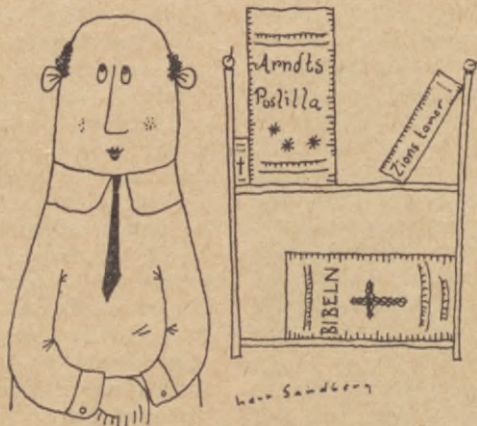
Under min rikt skiftande levnad, har jag ibland kommit in i ett hem, där jag känt mig som en sparv i tranedans. Vad sägs om en åttavåningens östermallsägenhet, som är möblerad synnerligen dyrbart men därför inte smakfullt. Där står läderfätöljer, nästan äkta handgjorda rocomöbler och ett eller två rullande barbord modell 1951. Där hänger väggarna fulla med handmålade oljefärgstavor, av vilka

somliga av en slump kunna betraktas som dyrbara medan andra återigen bara lyser av färg. En tavla i en gul färgton gör sig enligt ägarens mening mycket bra på ljusblå sidentapet! Ägaren håller sig med ett särskilt biblioteksrum. Han har köpt cirka trettio hyllmeter fina böcker. Med fina böcker menar han sådana, som är inbundna i halvfranska band. Försök inte gå fram till bokhyllan och ta ut ett band till granskning. Då rusar ägaren fram och säger, att de böckerna får inte röras. De är alldeles för dyrbara för att han vill riskera, att det kommer fläckar på skinnbandet. Så de böckerna står där som prydnad. Ägaren har väl strängt taget heller ingen annan användning för dem, än att fylla ut hyllfacken. Han tillhör den kategori människor, som håller sig med sexsiffrig inkomstsumma, bil, hund och älskarinna — kort sagt: han är en bracka.

Man kan umgås med böcker på så många olika sätt. Jag känner en naturvetare, som alltid lånade bara en enda bok på biblioteket. Det var en sex hundra sidor tjock encyclopedie. Anledningen till att han lånade just den boken var tämligen

Det den ena tycker om, avskyr den andra.

Om man kommer in i ett hem, där bokhyllorna upptagas av sådana arbeten som till exempel bibeln, Arndts postilla, psalmboken och Zions toner, så kan man till visshet gränsande sannolikhet säga, att det är en religiös människa, som äger denna boksamling.

originell. En gång när han och hans kamrater hade en liten stillsam skivva i hans lya, råkade någon sparka av ena benet på skrivbordet. Bordet haltade avsevärt, men om han pallade upp bordet med den sex hundra sidor tjocka boken, så stod skrivbordet rätt så stadigt.

Egentliga anledningen till att jag skriver ner dessa rader är, att jag för någon tid sedan träffade en god vän, som är biblioteksman. Han talade om för mig, att han ibland blev gråtfärdig, när han fick se, hur de utlånade böckerna såg ut, när de kom tillbaka till biblioteket. Att folk ritar anmärkningar i boksidornas marginaler är fult och dumt. Men det är inte det värsta. Att man hittar en skinksmörgås, som använts som bokmärke är betydligt värre. Man kan hitta nästan vad som helst i böckerna, om man granskar dem efter återkomsten till biblioteket, sade min vän. Kärleksbrev, protesterade växlar, tvättnoter, hygieniska artiklar av hemligstämplat slag och cigarrettfimpar.

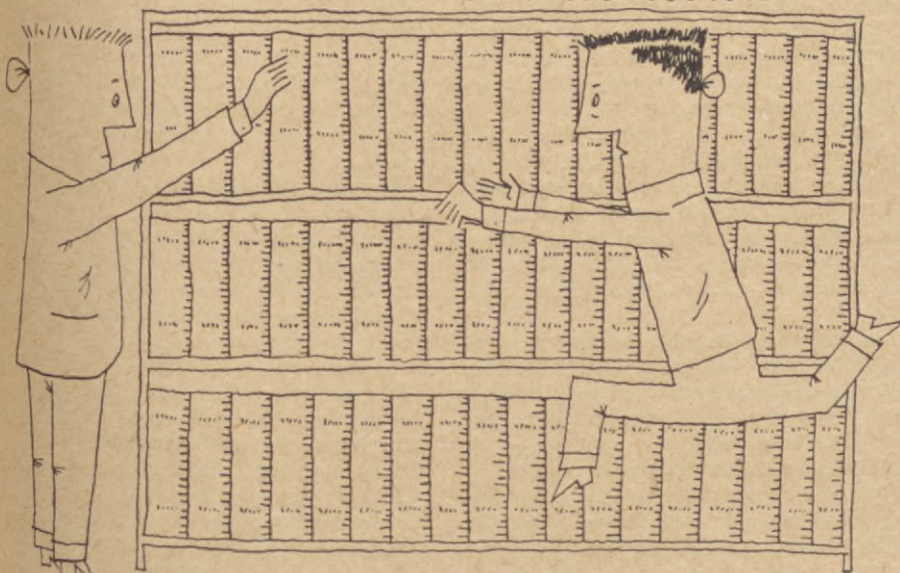
En tanklös boklånare hade lagt en hundralapp som bokmärke. Det borde bokförstörarna göra mera allmänt, menade bibliotekstjänstemannen. Så kanske kostnaderna för genom vårdslöshet förstörda böcker i någon mån kunde täckas.

Så nu vet vi hur vi inte ska umgås med böcker. Säg mig hur du umgås med böcker osv.

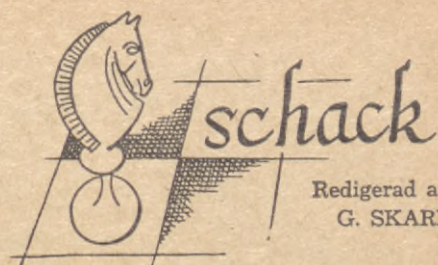
Teckningar av Lasse Sandberg

Vilken kategori den tillhör, vars bokbestånd endast består av motboken och allmanackan blir kanske litet knepigare att bestämma.

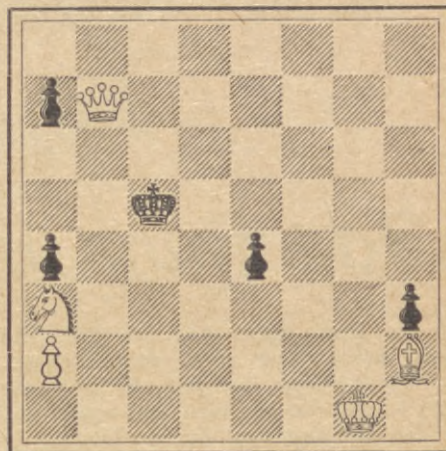
Försök inte gå fram till bokhyllan och ta ut ett band till granskning. Då rusar ägaren fram och säger, att de böckerna får inte röras.

Redigerad av
G. SKARP

PROBLEM

Av P. Isarjanov.

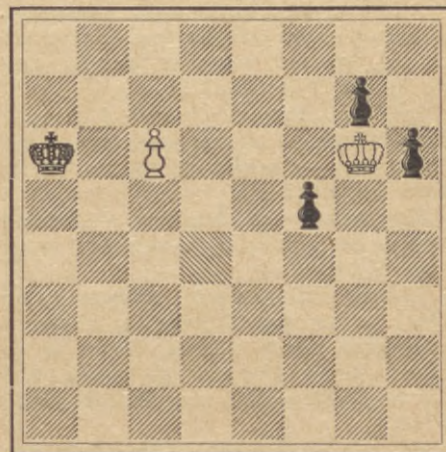

Matt i tre drag.

Vit: Kg1, Db7, Lh2, Sa3, Ba2 = 5.
Svart: Kc5, Ba4, a7, e4, h3 = 5.

STUDIE

Av K. Junge.

Vit drar och gör remis.

Vit: Kg6, Bc6 = 2.
Svart: Ka6, Bf5, g7, h6 = 4.

LÖSNINGAR

Problem av O. Mattiassen. Matt i två drag. 1. Sa7—b5.

Studie av M. Klatzkyn. Vit drar och gör remis. 1. Sb5†, L×b5. 2. T×e3†, D×b2. 3. Sf5†, Kd5. 4. Se7†, Kd6. 5. Sc8†!, Kd7. 6. Te7†, Kd8. 7. Tc7†, Kb8. 8. Tb7†, S×b7 med patt.

Jag finns inte på jorden

Av OVE EKELUND

Min kropp ligger kall och död. Min själ svävar över tysta, mörka vatten.

Var det någon, som grät, när jag — när jag — Ja, vad har hänt mig egentligen?

Jag vet ingenting. Jag vet inte —

Jag vet bara, att plötsligt kände jag inte längre fast mark under fötterna som förut.

Utan att det på något sätt beredde mig kroppsliga smärtor eller kändes obehagligt, rycktes jag bort ur hela mitt föregående sammanhang. Och sen dess är jag alldeles ensam — ensam i Evigheten.

Jag finns inte på jorden mera. Jag kan inte se den, jag kan inte höra människornas röster. Någon, som är starkare än jag, tog bort mig från mitt liv. Och nu är det förbi för alltid —

Det finns inte mer någon i morgon. Bara ett igår — för tre — för fem — för tio år sen — den där gången. Ja, det är förbi för evigt!

Men ändå — och hur kan det komma sig? — ändå fick jag ju aldrig göra det jag ville göra —

Vilken fruktansvärd orättvisa. Jag visste ju, vad jag dög till. Jag visste ju, att jag på många sätt var bättre än de flesta. Varför fick jag då aldrig göra det jag ville göra? Jag kunde ju ha blivit —

Nej, nej — jag kan — jag vågar inte tänka längre!

En ohygglig ångest griper mig.

Ligger jag i en svart, blomstersmyckad kista nu? Talar en präst tröstens ord till de efterlevande över min stelt utsträckta, vilande lekamen? Snyftas det under de höga, vita kyrkvalven?

Nej, jag svävar.

Men det går inga båtar på denna oändliga ocean, som inte brusar, inte häver sig och sjunker tillbaka i tunga dyningar — bara ligger mörk och öde.

Inga fiskar simmar i dess djup, inga fåglar flyger över den livlösa ytan, som

breder ut sin svarta tröstlöshet åt alla håll — en gränslös öken. Och min ångest växer sig allt starkare.

Är det straffet för allt ont jag gjort och allt jag underlåtit — att få sväva ensam över detta döda vatten utan att se land? Hur länge skall jag sväva?

Vida, mörka dödshav — varför kan du inte börja svalla?

Jag minns hur en av mina vänner en gång lämnade mig ensam i en båt. Det var något fel på motorn, och efter en stund hoppade han i jollen för att ro till hamnen efter verktyg.

Där satt jag alldeles ensam på den blickstillta vattenytan. Det gick ingen nöd på mig — jag var varken hungrig eller törstig och hade det riktigt bekvämt i den praktiska, väl utrustade farkosten — men medan tiden rullade i väg, överfölls jag av en smygande, en oförklarlig, nästan löjlig oro.

Tänk om min vän helt enkelt glömde bort mig, där jag satt! Plötsliga minnesförluster hör man ju ganska ofta talas om. Och om något sådant drabbade honom, skulle jag förr eller senare driva till havs — utan att någon människa på stranden skulle kunna höra mina nödrop.

Ja, så där satt jag och skrämde upp mig själv, trots att jag mycket väl visste, att min vän inte skulle glömma bort mig utan tvärtom vara tillbaka hos mig vilket ögonblick som helst.

Det var den gången det.

Men när kommer det någon, som lot-sar mig i land från denna utsägligt trista, övergivna vidd? Kommer det överhuvud taget någon? I så fall: vem kommer? Och hur ser han ut egentligen? Skall åsynen av hans anlete bli mig out-härdligt?

Jag vet inte. Jag vet ingenting. Jag bara svävar.

Men inte av egen kraft. Det är en osynlig makt, som med eller mot min vilja driver mig våldsamt framåt. Eller också rullas den tomma, svarta vattenytan hastigt men ljudlöst bort under mig medan jag själv står stilla.

När gryr det till morgon — när kommer solen att gå upp över detta hemiska landskap av mörker, dödt vatten, tomhet och förtvivlan?

Jag vet inte. Jag vet ingenting. Jag bara frågar. Min själ, mitt hela jag är en enda, skälvande fråga, som aldrig blir besvarad.

Medan jag svävar ser jag långt borta något, som tycks vara en ljusning eller åtminstone en ljusreflex på denna miljard mil breda, blinda vattenspegel.

Mitt förnuft säger mig, att dit bör jag naturligtvis så fort som möjligt ge mig av — i hopp om att där finna någon slags förklaring på detta åtminstone skenbart meningslösa svävande utan fri vilja och utan klar tanke på ett slutligt mål.

En ensam liten eländig ljuslåga vaclar i Evighetens ofattbara natt. Är det för-mätet att fråga: vad döljer sig under den? Och vem har tänt det ljuset? Kanske kan detta förkrossande obetydliga bloss så småningom växa till en väldig fackla, som lyser upp gatan inifrån och ger det sista, stora svaret på den —

Dit bort! Ja, dithän vill jag!

Men en, vilkens önskan är starkare än min, jagar mig med oemotståndlig kraft vidare i motsatt riktning.

Allt svagare och längre bakom mig ly-ser det där jordiskt lockande, som på-minde om det matta men oändligt tröste-rika skenet av ett ensamt litet ljus. Mör-ker och tomhet brusar samman om min själ — och så svävar eller kanske faller jag vidare genom Evighetens skumma

natt — jag vet inte längre vilketdera — Men allt, som hänt mig i mitt liv, stiger i denna stund med nästan plastisk klarhet fram för mitt medvetande — en oavbrutet glidande bildserie, som med smärt-sam tydlighet kommer mig att åter genomleva allt.

Heta glädjestunder och förtvivlans dova tider, trista sjukdomsmånader och långa, lata, solglittrande sommarveckor. Framgångens berusande ögonblick, svarta misräkningsdagar, sömlösa ångestnätter utan början eller slut.

Ansikten och masker Stirrande ögon, leende munnar. En ändlös procession av människor, som spelat större eller mindre roller i mitt liv.

Rynkade pannor, hånfullt neddragna mungipor, röda läppar, som spetsas till en kyss. Ett böljande vitt hår, omramande ett gammalt vackert färat ansikte, som långsamt och trött, lyckligt leende sjunker tillbaka mot en kudde. Min mor, som lämnade det jordiska.

En kyrkklocka, som klämtar så tröstlöst tungt som om hela mänsklighetens sista timme var inne.

Arbete. Skriket från henne, som födde min son till världen. Blod och glädjetårar. Någon, som snyftar övergivet i ett rum. Röda fanor, som fladdrar på smäckra, vita flaggstänger i den heta middagsblåsten. Ett litet barn, som ropar på sin mor.

Arbete, arbete. Röster, som anklagar och ber, förmanar, förbannar, söker urskulda och över-tala.

Två svarta katter, som fräser mot varandra på ett tak, en stormvåg, som rycker ett hus med sig, väldiga trädkronor, som susar septembarmelankoliskt, en smal, vacker kvinnohand, som vinkar genom ett kupéfönster, en förrymd däre, som skrikande löper bort genom skogen

Illustrationer:
Elsie-Britt Stenqvist

med händerna i håret. Ett miljonhövdat fiskstim, som plötsligt blixtrar till i djupet.

Arbete, arbete, arbete.

Ambulansen, som ringande kör genom gatorna, en röd ros, som doftar i ett glas, en brant trätrappa, som skuras av en ung, blond flicka med runda, nakna ben, Frälsningsarmén som håller väckelsemöte i en liten lund vid havet, bekymmer, ozonlukt efter åskväder, dags att gå till tåget, en drukkande, som ropar hjälp! h-j-ä-l-p! — grammofonmusiken i radio, matos och vinångor, arbete och ångest.

Så gick tiden. Och vart tog du vägen, mitt liv?

Jag vet det inte. Jag vet ingenting. Jag bara svävar.

I oräknelig år svävar jag, och allt tydligare förstår jag, att det var det, som blev mitt straff: att bara sväva över detta mörka, öde vatten utan att se land.

Land — land —

Det kommer närmare och närmare — jag svävar in över det — en med vita mäsar översälad, svart klippta, som plötsligt reser sig ur havet.

Land! Land!

Något obeskrivligt rör sig inom mig. Vid denna första landkänning, vid denna första åsyn av liv, känner jag plötsligt, att jag skulle kunna gråta all min ångest av mig.

Tätt tryckta intill varandra, kropp vid kropp, sitter de tusen och åter tusen vita djuren på den svarta klippan. Alla har

vänt näbbarna åt samma håll och stirrar med orörliga ögon stelt framför sig i halvmörkret, som långsamt ljusnar.

Det ljusnar mer och mer. Är det morgon nu? Skall solen äntligen gå upp?

Jag vet inte. Jag vet ingenting. Jag bara svävar.

Men under mig ligger med ens en stad utbredd — en stor, vacker stad, med gamla egendomliga kvarter, gröna parker, vita kajer, torn och kyrkor, hus vid hus.

Utanför staden börjar trädgårdarna, och sedan tar landet vid — det riktiga, gröna bondlandet med vita herrgårdar och röda stugor, med betande kor, gnäg-gande hästar, bråkande får, kacklande höns och skällande vallhundar.

Jag går åter på jorden, mitt uppe bland levande människor — eller bland människor, som åtminstone ser ut att leva.

— Ta i här! ropar någon.

Det är fullt av folk omkring mig. Men ingen finner något märkvärdigt i, att också jag med ens står mitt ibland dem.

Jag får ett spett i handen. Jag tar i.

En stor sten skall brytas upp ur mar-ken.

— Bättre tag! skriker en grov karl med rödskäggigt ansikte.

Jag lägger hela min tyngd i taget. En obeskrivlig lyckokänsla strömmar igenom mig.

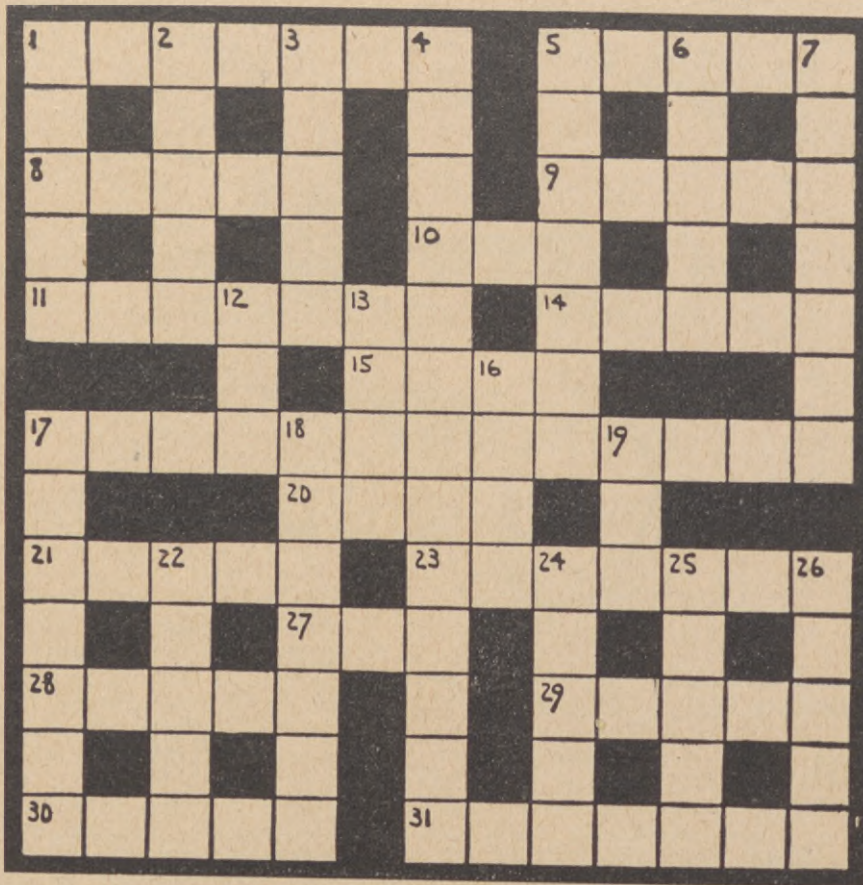
Jag är död. Men jag lever!

Jag behöver inte resa längre. Jag är framme.

KORSORD nr 4

VÅGRÄTA ORD

1. Blått häfte med röda bockar i. (7)
5. Halt. (5)
8. Skulle så befinnas apelsn frukt, må den saklöst ratas. Av elev som avskyr skolans tukt plär den hjärtligt hatas. (5)
9. På eviga momangen. (5)
10. Grängesbergare. (3)
11. En skenförbindelse på hög nivå. (7)
14. "Svart den är som en adjunkt, men dess liv är ej så tungt." (5)
(Sehlstedt)
15. Rolf Krakes mamma. (4)
17. Faller andra till när man själv faller från. (13)
20. Härden förr i världen. (4)
21. Segel på aktersta masten. (5)
23. Ett brådskande meddelande i skrift. (7)
27. Kanske en för gudar. (3)
28. Behöver inte bevisas. (5)
29. Då brukar det klarna. (5)
30. Den svenska sommarnattens känsligaste skildrare. (5)
31. "Himlavalvets matta sken mer och mer försvagas. Ren det börjar dagas." (7)
(Bellman)

LODRÄTA ORD

1. Har glasögon och kan veterinär göra. (5)
2. Sker när man shoppar. (5)
3. Den lösen som gäller för tösen som sväller. (5)
4. Barometern är en. (13)
5. *Mänsklig pant.* (7)
6. Sveriges radio. (5)
7. Blir med tiden en prima grytrensare. (7)
12. I regel för trång för sin inhysning. (3)
13. En milstolpe i vårt liv. (4)
16. Avsedd för ök. (4)
17. Frisör och inte salong. (7)
18. En som förr kunde "komma bort". (7)
19. Gör folk av swingpjattar. (3)
22. Och ägna sig dessa pjattar åt. (5)
24. En som forskat i polisen. (5)
25. Vad man gör när man går. (5)
26. Är surströmningen för norrlänningen, liksom gåsen för skåningen. (5)

Den "gamle husläkaren" bör komma igen anser Social Medicinsk Tidskrift i ett ledarstick och skriver vidare:

"Den gamle husläkaren" är ett okänt begrepp för de flesta, ett sentimentalt minne för några få, ett passerat stadium kanske i samhällsfilosofisk betraktelse. Men hus-hem-familjeläkaren som idé visar en påtaglig benägenhet att uppstå igen i den allmänna opinionen. Han är välkommen åter! Ty familjeläkaren — lå oss kalla honom så — är just den doktor som vi alla behöver få tala ut med, som kan följa föräldrar och barn med råd och dåd, hjälpa dem att bevara hälsan och stå till att den rätta sjukvården väljes.

De som makten haver måste hjälpa till att skaffa utrymme för familjeläkaren igen. Den på vetenskapliga grunder expanderande specialismen fordrar som socialt supplement en grundlig återupplivning av allmänläkarnas funktioner inom hälsa- och sjukvården på det personliga planet.

Tävlingsregler.

Lösningar till korsord nr 4 skall vara Status Redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 maj 1954. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 4". Glöm ej att tydligt ange namn och adress. Två priser, ett på fem och ett på tio kronor, utdelas.

Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status juninumner.

★

Lösning till korsord nr 2.

VÅGRÄTT: 1. Paroll. 6. Idyll. 8. Grammatik. 9. Tripp. 10. Paradox. 13. Teår. 15. Kamera. 17. Nervös. 18. Olag. 20. Nemesiss. 23. Stass. 24. Katastrof. 25. Rädda. 26. Myteri.

LODRÄTT: 1. Pärla. 2. Rimma. 3. Lat-oxe. 4. Diktare. 5. Myriadvis. 7. Lapsus. 11. Rembrandt. 12. Otal. 14. Änge. 15. Kas-sör. 16. Rovskal. 19. Anatom. 21. Entré. 22. Ironi.

★

Pristagare:

1:a pris 10:—, Fr. Annelis Persson, Kap- tensgatan 11, Malmö, 2:a pris 5:—, Fr. Svea Elander, Österlånggatan 26, Eksjö.

PRESSEN SKRIVER

(Forts. fr. sid. 5)

Tbc-undersökningarna avslöjar många hjärtåkommor

säger professor Carl Wegelius, chef för skärmbildscentralen hos medicinalstyrelsen i samma tidning. Och av nytan med skärmbildningarna kan vidare skrivas på pluskontot att skärmbildsupptäckt tuberkulos bara har fjärdedelen så lång vårdtid som tbc: upptäckt på annat sätt och dödligheten reduceras till en sjättedel.

Vad detta betyder är individuell och samhällsekonomisk synvinkel är lätt att föreställa sig utan siffergymnastik.

Med den finkamning efter tbc, som nu är inne på åttonde året, har vi givetvis kommit till ett stadium då nya tbc-fall blir alltmer sällsynta. På lite över två miljoner skärmbildade personer fann vi 14.000 nya tbc-fall, vilka verifierats vid undersökning på dispensären, säger prof. Wegelius. Det gör cirka 0,7 proc. Samtidigt registrerades procentuellt minst lika många s. k. bifynd, varav de flesta är hjärtsjukdomar.

Man skulle kunna säga, att skärmbildskameran har fått vidvinkelob-

ektiv. Granskningsläkaren är inte enbart inställd på tbc utan söker efter allt onormalt. Och den som söker han finner hjärt- och kärllförändringar, lungtumörer, inåtgående struma, bronciectasier, lunginflammationer etc.

Ungefär 4—5 personer av tusen undersökta på skärmbildsbyrån har ett hjärtfel som påvisats röntgenologiskt, säger dr Westman. I olika åldrar finner man olika former av hjärtsjukdomar. Hos yngre kan det vara ett medfött hjärtfel, i 35—40-årsåldern ett klaffel som följd av tidigare reumatisk sjukdom — ett på bilden synligt stort vänster förmak kanske skvallrar om den saken — och i högre åldrar kan man finna bilden av ett hjärta som undergått påverkan av för högt blodtryck.

Alla dessa patienter med olika hjärtfel får en uppmaning att söka upp sin läkare eller att vända sig till sjukhus. Behandlingens effekt och resultaten av förebyggande åtgärder blir säkrare ju tidigare i sjukdomsförloppet man ingriper. Är patienten ung, kan läkarens åtgärd bli av yrkesvägledande karaktär — han kan lotsas in på en bana som leder

bort från en annars kanske oundviklig sjukhusvård.

Bortemot 6 miljoner skärmbilder finns nu i våra arkiv. De är en utomordentligt värdefull källa för jämförelser, eftersom de — ställda mot en nytagen bild — ger besked om en iakttagen förändring är ny och i vilken takt den utvecklas. Ett önskemål är nu att sådana jämförelser skall kunna ske i större skala. Det skulle ytterligare öka värdet av skärmbildningen och ställa lands- ting och städer inför den angenäma utsikten att många både kostsamma och besvärliga dispensärkontroller inbesparades.

Tuberkulosläkarföreningen.

Svenska läkarsällskapets sektion för tuberkulosforskning, har till ordförande nyvalt professor Alf Westergren. Dr Curt Westman höll vid sammanträdet föredrag om antituberkulosarbetet i det militära, doktorerna Eva Madar och Gunnar Santesson framlade ettårsresultatet i c:a 80 fall av lungtuberkulos, som behandlats med isonikotinsyrehydrazid resp. PAS och streptomycin, och professor Anders Kristenson höll föredrag om samarbetet mellan sluten och öppen tuberkulosvård med hänsyn till kemoterapien.

Combivimin

För barn rekommenderas Combivimin, en koncentrerad lösning av sex vitaminer med mycket god verkan.

Combivimin är välsmakande och kan intas antingen direkt eller efter spädning med vatten, mjölk eller annan dryck.

Säkra barnens vitaminbehov — ge dem Combivimin varje dag.

Finns på apoteken i flaskor på 30 och 100 ml.

ASTRA

Teaterintresset

är nu större än någonsin

Landets största teatertidning

SCEN och SALONG

är ständigt aktuell och ger Er alla uppgifter
om teater- och filmbranschen

Prenumerationspris pr år kr. 7:—

Prenumerera!

SCEN och SALONG

S:t Eriksgatan 101
Tel. 34 27 35

Stockholm
Postgiro 35 86 20

Korgmaterial

Rotting - Stolsitsrotting - Peddig

Bambu - Sjögräs - Pil

ständigt i lager

John J. Boyd AB, Göteborg

3:dje Långgatan 13
Tel. 12 40 60

Värme-, Gas-,
Vatten- och
Avloppsledningar

INSTALLATIONER OCH
REPARATIONER

STOCKHOLM

Medlemskap i statsunderstödd

SJUKKASSA

är en ekonomisk tillgång, som Ni ej kan
undvara. Skydda Eder själv och Edra
barn genom inträde i ortens
erkända sjukkassa

STOCKHOLMS LÄNS
ERKÄNDA CENTRALSJUKKASSA

Sveavägen 61 — Stockholm
Tel. 23 09 85

*Du gör väl med och lunch
på Margareta!*

Vi brukar erbjuda där någon
vänner varje dag Maten är
god och lokalerna trevliga.

Hushållsskolan Margareta
KÄTTAN - HUSVÄRDNING - ÖVNING

Köp Solstickan

BORAS OCH SÖDRA ÄLVSBERGS LÄN

BORAS EXPORTAFFÄR

Köpare till

Järn- o. Metallsrot samt Textilavfall
Kråkeredsvägen 6 — Telefon 156 20

— BORAS —

GÖTEBORG

MÅLA EDER VILLA

med färger från

Nordiska Färgfabriken
Göteborg — Tel. 22 24 25 - 22 24 26

Violas
blomsteraffär

Södra Vägen 2, tel. 16 70 41, 16 70 40

Försäljning i Vestibulen Park Avenue Hotel

Blomsterkiosk vid Amerikabåtarnas tilläggs-
plats, tel. 12 15 94

MALMÖ

GRÄVMASKINER
ASFALTVERK
VÄGVÄLTAR
KOMPRESSORER
DE'CAUVILLE-LOK
BYGGNADSMASKINER

AB ÅSBRINK & Co
MALMÖ

påhlssons

Malmö

*bröd
gott bröd*

Vår hypermoderna anläggning svarar för
en god kundtjänst.

AB. KOLKOKS
Malmö tel. 717 95 växel

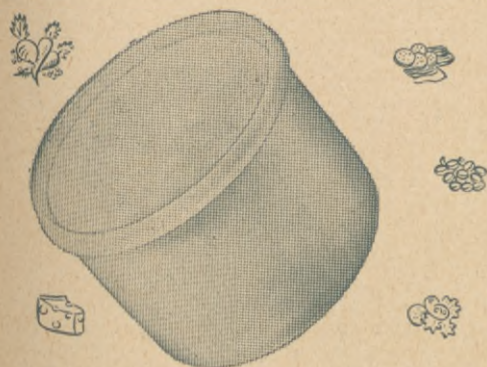
GYNNA
SVENSK INDUSTRI

SM linan

SM linan, den plastklädda tvättlinan med sisalinlägg, är hygienisk och beständig mot röta. Den är smidig att knyta, även i kyla, och löper aldrig i knuten. SM linan håller i årtal! Levereras i längder om 20 m.

SM köksburk

Det blir bra mycket trevligare i skafferiet och kylskåpet med SM köksburk. Den är tillverkad av mjuk polyeten, ett absolut smak- och luktfritt plastmaterial. Locket sluter tätt till, vilket gör att grönsaker, ost, kött eller vad man vill förvara i den håller sig längre. Rymmer 0,8 l. Idealisk för kylskåp och frysexboxar. Tål att diskas i hett vatten.

SM hushållsbunke

SM hushållsbunke tillverkas av Mepal och finns i två glada färger, ljusblått och ljusgult. Dess praktiska form gör den lika användbar till beredning som förvaring av mat, och den är så prydlig, att man gärna serverar ur den. Behöver man skydda innehållet, kan man lägga på ett Skultuna kokkärlslock, det passar. SM hushållsbunke finns i tre storlekar: 0,75, 1,4 och 2,5 liter.

SM barnservis

Den trevliga och praktiska SM barnservisen är extra stark, färgglad och bra att hålla i för fumlige småbarnsnyppor. Den är också lätt och blir inte het av varm dryck. Barnservisen (kopp, fat, tallrik) är tillverkad av det smak- och luktfria materialet Mepal och säljes i rolig förpackning med urklippsfigurer.

Gör det trevligare ... bättre ... bekvämare ... lättare

med

SM plast

**Varför nöja Er
med halv arom?**

TRIANGELNS "GRÖNA BURK"

innehåller hela aromen

...*ty* direkt från rostningen fylls det ädla TRIANGEL-kaffet i den yppersta förpackning som finns: den helt slutna kolsyrefyllda vacuumburken. Närhelst Ni öppnar en TRIANGEL-burk är det därför härligt nyrostat kaffe Ni får — drygt och gott, med hela aromen bevarad!

**...Ni har den
väl alltid hemma!**